

БАУЫРЛАСТЫҚТЫ БЕКЕМДЕГЕН БАЙЛАНЫС

ОСЫ АПТАДА ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ РЕЖЕП ТАЙИП ЕРДОҒАН ЕЛІМІЗГЕ МЕМЛЕКЕТТІК САПАРМЕН КЕЛДІ. САПАР АЯСЫНДА ЕКІ ЕЛДІҢ БАСШЫЛАРЫ ЕКІЖАҚТЫ БАЙЛАНЫСТЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАЙ-КҮЙІ МЕН АЛДАҒЫ БАҒЫТЫН ТАЛҚЫЛАДЫ. ЖОБАЛАР МЕН ЖОСПАРЛАРДЫ ОРТАҒА САЛДЫ. СОНДАЙ-АҚ ҚАЗАҚСТАН МЕН ТҮРКИЯ АРАСЫНДАҒЫ ЖОҒАРЫ ДЕҢГЕЙДЕГІ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ҢНТЫМАҚТАСТЫҚ КЕҢЕСІНІҢ АЛТЫНШЫ ОТЫРЫСЫ ӨТТІ.

САУДА АЙНАЛЫМЫ 5,4 МЛРД ДОЛЛАРДАН АСҚАН

Салтанатты рәсім аяқталған соң президенттер шағын құрамда кездесті. Қазақстан Президенті Түркия басшысына ілтипат көрсетті. Режеп Тайип Ердоған бауырлас қазақ елінің көрсеткен құрметіне алғыс айтты.

– Ең әуелі, бауырымыздың атажұртқа арнайы шақырғанына ризашылығымды білдіргім келеді. Бізге айрықша қонақжайлық танытып отырсыздар. Қазақ елінің шекарасынан өткеннен қапталдаса ұшқан ұшақтармен қарсы алып, менің делегацияма үлкен құрмет көрсетіңіздер. Бұл бізді ерекше қуантты. Әрине, мұны ұмытпаймыз. Бүгінгі сапар бауырлас халықтардың ынтымағын арттыруға зор септігін тиігезді деп сенмін, – деді Түркия Президенті.

Шағын құрамда өткен кездесуден кейін Қасым-Жомарт Тоқаев пен Режеп Тайип Ердоған Қазақстан – Түркия Жо-

ғары деңгейдегі стратегиялық ынтымақтастық кеңесінің алтыншы отырысын өткізді. Жиында Мемлекет басшысы Түркия Қазақстан үшін бауырлас ел, маңызды әрі сенімді серіктес саналатынын атап өтіп, тамыры терең байланыстар қос халықтың мызғымас достығын одан әрі нығайтуға ықпал етіп отырғанын айтты.

– Қазір қазақ-түрік екіжақты қарым-қатынасы кеңейтілген стратегиялық серіктестік рухында қарқынды дамып жатыр. Елдеріміздің арасында ешқандай түйткіл жоқ. Мемлекетаралық және үкіметаралық байланыстарымыз нығайып келеді. Парламентаралық ықпалдастығымыз да жоғары деңгейде. Түрік деле-

гациясының құрамында бір топ депутаттың және партия мүшелерінің болуы – соның айқын дәлелі. Сонымен қатар екі елдің экономикалық ынтымақтастығы күшейе түсті. Түркия ірі инвесторларымыздың қатарына кіреді. Осы уақытқа дейін Сіздің еліңізден экономикамызға 6 миллиард доллар инвестиция тартылды. Қазақстанның Түркияға салған инвестициясы да өсіп, 2,5 миллиард долларға жуықтады. Сондай-ақ Түрік елі – негізгі бес сауда серіктесіміздің бірі. Қос халықтың мәдени-гуманитарлық байланыстары қарым-қатынасымыздың алтын арқауы саналады. Біз осы игі үрдісті сақтап, өзара ықпалдастығымыздың аясын кеңейте беруге мүдделіміз. Бүгін

«Мәңгілік достық және кеңейтілген стратегиялық серіктестік туралы» декларацияны қабылдаймыз. Осы маңызды құжат қазақ-түрік қатынастарын дамытуға тың серпін беретіні анық. Бұл мәселе бойынша екі елдің де ниет-тілегі – бір, сондықтан әлеуетіміз де, мүмкіндігіміз де мол деп айтуға толық негіз бар, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Қазақстан Президенті бүгінде Түркия әлеуметтік-экономикалық дамудың жаңа кезеңіне қадам басып, түрлі салада елеулі табысқа қол жеткізгеніне назар аударды.

Сондай-ақ жиында тараптар сауда-экономикалық ықпалдастықты тереңдету мәселесін талқылады. Өткен жыл-

дың қорытындысы бойынша тауар айналымы 8,8 пайызға өсіп, 5,4 миллиард доллардан асқан. Қасым-Жомарт Тоқаев сауда-саттықты әрі қарай жандандыруға қолайлы жағдай жасап, алыс-берісті әртараптандырудың маңызына тоқталды.

Президенттің айтуынша, Қазақстан Түркияға қазірдің өзінде 34 тауар түрі бойынша экспорт көлемін ұлғайта алады. Оның жалпы құны 630 миллион доллардан асады. Бұл ретте Мемлекет басшысы екі елдің қаржы орталықтары мен цифрлық сауда платформалары арасындағы серіктестіктің, сондай-ақ бүгін Астанада өтіп жатқан Қазақ-түрік бизнес форумының нәтижесі сауда-экономикалық байланыстарды одан әрі тереңдете түсетініне сенім білдірді.

Кеңесте ауыл шаруашылығы саласындағы ықпалдастыққа айрықша мән берілді. Былтыр екі елдің агроөнеркәсіп кешеніндегі тауар айналымы 25 пайыздан асып, 360 миллион долларға жуықтаған. Бірқатар инвестициялық жоба іске асып жатыр. Қасым-Жомарт Тоқаев Tiryaki Agro қолға алған глютен мен крахмал өндірісін, Alarko Holding салып жатқан жылыжай кешенін мысалға келтірді.

Түркия тарапына ауыл шаруашылығы өнімдерінің өзара саудасын жандандыру жөнінде 2026-2028 жылдарға арналған жол картасын қабылдау ұсынылды.

Жиында қазіргі геосаяси жағдайда көлік-логистика саласының стратегиялық маңызы арта түскеніне назар аударылды. Мемлекет басшысы бұл ретте Транскаспий халықаралық көлік дәлізіне өзге елдердің қызығушылығы артып келе жатқанына тоқталып, түрік компанияларын Құрық, Ақтау порттары арқылы жүк тасымалын ұлғайтуды көздейтін жобаларға белсенді атсалысуға шақырды.

Жалғасы 2-бетте

Олжас СҮЛЕЙМЕНОВ

АДАМЗАТТЫ БІРІКТІРЕТІН КҮШ

ӘЛЕМДЕГІ БАРЛЫҚ МӘДЕНИЕТ «ТӘУЕЛДІЛІК» ЖӘНЕ «ТӘУЕЛСІЗДІК» ҰҒЫМДАРЫНА НЕГІЗДЕЛГЕН. БҰЛ СӨЗДЕР ТАРИХТА ҮЛКЕН ҚАНТӨГІСТЕР АРҚЫЛЫ КӨРІНІС ТАПТЫ. ТӘУЕЛДІЛІКТІ ОРНАТУ, ТӘУЕЛСІЗДІК ҮШІН КҮРЕС, ЖАҢА ТӘУЕЛДІЛІК ЖӘНЕ ҚАЙТАДАН КҮРЕС – МҰНЫҢ БӘРІ ҮНЕМІ ҚАНТӨГІСТЕРГЕ АЛЫП КЕЛІП ОТЫРДЫ.

Соңғы онжылдықтардағы саяси лексиконда «тәуелсіздік» сөзі айрықша танымалдыққа ие болды. Еуразия халықтары кезінде біздің тарихымызда да болған тәуелсіздік кезеңін барған сайын анық сезініп отыр.

...1970-1980 жылдары Азия мен Африка жазушыларымен байланыс комитетін басқара отырып, мен әртүрлі құрылыстардағы деколонизацияланған елдерде жұмыс істедім және азаттық қозғалыстарының жетекшілері осы сөз арқылы езілген халықтарды қаншалықты жігерлендіріп, оларды қоғамдық дамудың түпкі мақсаты мен мәні ретінде санаған тәуелсіздікке жетелегенін көрдім. Тәуелсіздік «бәрінен тәуелсіз болу» деп қабылданды.

Жалғасы 7-бетте

ЕЛІМІЗДЕГІ КІТАПХАНАЛАР ТАРИХЫН ЗЕРТТЕУ КЕРЕК

МЫСАЛЫ, ОРАЛДАҒЫ КІТАПХАНА – ЕЛІМІЗДЕГІ АЛҒАШҚЫ КІТАПХАНАЛАРДЫҢ БІРІ. АШЫЛҒАНЫНА 150 ЖЫЛДАН АСҚАН. СЕМЕЙДЕГІ КІТАПХАНАҒА ДА БІР ЖАРЫМ ҒАСЫРҒА ЖУЫҚ УАҚЫТ БОЛҒАН. СОНЫМЕН ҚАТАР ҚҰРЫЛҒАНЫНА 80-90 ЖЫЛ БОЛҒАН КІТАПХАНАЛАР ДА БАР. МҰНЫҢ БӘРІ – ТАРИХ.

5»

«СӘТТІ ӨМІР» СИНДРОМЫНАН ҚАЛАЙ САҚТАНАМЫЗ?

ҚЫТАЙ БИЛІГІ МЕДИЦИНА, ҚҰҚЫҚ, ҚАРЖЫ, БІЛІМ БЕРУ СИЯҚТЫ «МАҢЫЗДЫ ТАҚЫРЫПТАРДЫ» ТАЛҚЫЛАЙТЫН БЛОГЕРЛЕРГЕ ДИПЛОМЫН, ЛИЦЕНЗИЯСЫН НЕМЕСЕ КӨСІБИ СЕРТИФИКАТЫН РАСТАУДЫ МІНДЕТТЕЙТІН ЕРЕЖЕЛЕР ЕНГІЗДІ. ӘЙТПЕСЕ, КОНТЕНТІ ӨШІРІЛІП, ПАРАҚШАЛАРЫ БҰҒАТТАЛУЫ МҰМКІН. DOUYIN, WEIBO ЖӘНЕ VIBIBILI ПЛАТФОРМАЛАРЫ АВТОРЛАРДЫҢ БІЛІКТІЛІГІН ТЕКСЕРУГЕ МІНДЕТТЕЛДІ.

6»

ВЕЙППЕН КҮРЕС: ЖАСЫРЫН САУДА ТИЫЛМАЙ ТҮР

КӨШЕЛЕРДЕ, САУДА ҮЙЛЕРІНДЕ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДЕ ВЕЙП САУДАСЫ БҰРЫНҒЫДАЙ АШЫҚ ЖҮРМЕСЕ ДЕ, АСТЫРТЫН ТҮРДЕ ТАРАЛЫП ЖАТЫР. СТАТИСТИКАҒА СҮЙЕНСЕК, ЗАҢСЫЗ ВЕЙП АЙНАЛЫМЫ ТЫЙЫМ САЛЫНҒАННАН KEЙІН 120 ЕСЕ АРТҚАН. ЯҒНИ, ТЫЙЫМ САЛЫНҒАННАН СОҢ БІРДЕН ЗАҢСЫЗ ТАУАР АЙНАЛЫМЫ КӨБЕЙГЕН. ОНЫҢ МҰНША АРТУЫ ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ ОРГАНДАРЫНЫҢ БҰЛ БАҒЫТТАҒЫ ЖҰМЫСТЫ ӘЛІ ДЕ КҮШЕЙТУІ ҚАЖЕТ ЕКЕНІН КӨРСЕТІП ОТЫР.

4»

БАУЫРЛАСТЫҚТЫ БЕКЕМДЕГЕН БАЙЛАНЫС

Басы 1-бетте

Қазақстан авиация саласындағы ынтымақтастыққа да айрықша мән беріп отыр. Сондықтан Алматы халықаралық әуежайын Орталық Азиядағы логистикалық хаб ретінде дамытуды көздеп отырған TAV Airports Holding компаниясының бастамаларына жан-жақты қолдау көрсетілді.

Бұл ретте Мемлекет басшысы елімізде инвестициялық ахуалды жақсарту үшін атқарылып жатқан ауқымды жұмыстар, инвесторларға арналған жеңілдіктер жөнінде мәлімет берді. Сонымен қатар Түркия бизнесмендерін шикізаттық емес жобаларды бірлесе іске асыруға үндеді. Жиында энергетика, тау-кен, цифрландыру және жасанды интеллект, қорғаныс өнеркәсібіндегі өзара тиімді серіктестік аясын одан әрі кеңейту перспективасы қарастырылды.

Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан мен Түркияның мәдени-гуманитарлық байланыстары жылдан-жылға күшейіп келе жатқанын жеткізді. Атап айтқанда, 2023 жылы жойқын жер сілкінісінен зардап шеккен Газиантеп провинциясында Қазақстан бастамасымен Қожа Ахмет Ясауи атындағы мектеп ашылды. Астанада және Алматыда «Маариф» қорының мектептерін ашу жөнінде уағдаластыққа қол жеткізілді. Қазақстанның 14 мыңға жуық азаматы Түркияда оқиды, ал 260-қа жуық түрік студенті еліміздің жоғары оқу орындарында білім алуда. Жақында Шымкент қаласындағы педагогикалық университеттің жанынан Түркиядағы Гази университетінің филиалы өз жұмысын бастады.

Қазақстанның бірқатар аймағында туризм саласына маманданған түрік компаниялары табысты жұмыс істеп жатыр. Мемлекет басшысы бұл бағытта әлі де көптеген мүмкіндік бар екенін алға тартып, түрік бауырларымызды Қазақстанмен озық тәжірибесін бөлісету, елімізге инвестиция салуға шақырды.

Денсаулық сақтау саласындағы серіктестік те қарқынды дамып келеді. Қасым-Жомарт Тоқаев Түркияның ірі фармацевтика алпауыттары – Abdi İbrahim және Nobel компаниялары Қазақстанда өндіріс желілерін іске қосқанын атап өтті. Көп ұзамай Orgazh Group компаниясы Түркістан облысында биологиялық белсенді қоспалар өндіретін зауыттың құрылысын бастайды. YDA Group Түркістан және Петропавл қалаларында көпбейінді ауруханалар салып жатыр.

Режеп Тайип Ердоған республикалық референдумда халық қолдауына ие болған жаңа Конституция Қазақстанның ынтымағын арттыра беретініне сенім білдірді.

Сонымен қатар Түркия Президенті екі ел арасындағы қарым-қатынас кеңейтілген стратегиялық әріптестік аясында барлық салада нығайып келе жатқанын айтты.

– Біз сауда айналымын 15 миллиард долларға жеткізуге ниетті екенімізді растадық. Осы орайда 15 сәуірде Астанада өткен Үкіметаралық экономикалық комиссияның 14-отырысында қабылданған 67 тармақтан тұратын Іс-қимыл жоспарын жүзеге асырудың маңызына тоқталдық. Инвестиция саласында компанияларымызды ынталандыруды жалғастырамыз. Бүгінгі бизнес-форум сияқты іскерлік органы біріктіретін іс-шаралар екі елдің сауда-экономикалық байланыстарын нығайту тұрғысынан аса маңызды деп санаймын, – деді Түркия Президенті.

Кенес отырысында Қазақстан тарапынан Премьер-Министрдің орынбасары – Ұлттық экономика министрі Серік Жұманғарин, «Самұрық-Қазына» акционерлік қоғамының басқарма төрағасы Нұрлан Жақыпов, Түркия тарапынан Сыртқы істер министрі Хакан Фидан, Сауда министрі Болат Омер баяндама жасады.

Екіжақты келіссөздер мен Қазақстан – Түркия Жоғары деңгейдегі стратегиялық ынтымақтастық кеңесінің алтыншы отырысының қорытындысы бойынша Прези-

дент Қасым-Жомарт Тоқаев пен Президент Режеп Тайип Ердоған Қазақстан Республикасы мен Түркия Республикасы арасындағы мәңгілік достық және кеңейтілген стратегиялық серіктестік туралы декларацияға қол қойды.

КҮЛЛІ ТҮРІК ҰЛТЫНА ІЛТИПАТ

Мемлекет басшысы Түркия Президентін Qoja Ahmet Yasaui орденімен марапаттады. Қасым-Жомарт Тоқаев Режеп Тайип Ердоғанды өз халқын алға бастап келе жатқан әлемдік деңгейдегі салиқалы басшы және саясаткер ретінде ерекше құрметтейтінін атап өтті. Сондай-ақ Қазақстан мен Түркияның арасында сан ғасырлық тарихи сабақтастық бар екеніне тоқталды.

– Біздің теміміз бен дініміз – бір, діліміз – ұқсас. Қазақ пен түрік жұртының тереңнен тамыр тартатын бауырластығы бүгінде стратегиялық серіктестікке ұласты. Сіз достық қарым-қатынасымызды нығайтуға, ортақ құндылықтарымызды дәріптеуге өлшеусіз үлес қосып келесіз. Ал үшін өз атымынан және барша Қазақ елі атынан Сізге зор алғыс айтамын. Ұлы дала – түбі бір түркі халықтарының атажұрты, ал Түркістан – оның қастерлі қазынасы, рухани астанасы. Киелі шаһар тұтастығымыздың нышаны, төл өркениетіміздің алтын бесігі саналады. Сондықтан біз ертең өз жұмысын бастайтын Түркі мемлекеттері ұйымының бейресми саммитін

• ПІКІР

Таир НИГМАНОВ, саясаттанушы:

ТҮРКИЯСЫЗ ОРТА ДӘЛІЗ ТОЛЫҚҚАНДЫ ЖҰМЫС ІСТЕЙ АЛАДЫ ДЕУ ҚИЫН

– Қазақстан мен Түркия Орта дәліздің ең маңызды қатысушыларының бірі дер едім. Ең алдымен, екі ел де осы дәліздің негізгі буыны қызметін атқарып отыр. Қазақстан – Қытайдан Батысқа шығатын

ғатын қақпа болса, Түркия – теңізге тікелей шығатын маңызды логистикалық торап. Қазақстан арқылы өткен тауарлар Түркияға жетіп, ары қарай Жерорта теңізі арқылы Оңтүстік Еуропаға, Балқан елдеріне және басқа да бағыттарға таралады. Яғни, біз – өте ұзын логистикалық тізбектің маңызды бөліктеріміз.

Сондықтан екі ел арасындағы жақсы қарым-қатынас пен белсенді ынтымақтастық осы бағыттың әлеуетін күшейте түседі. Екіншіден, Қазақстан Түркияны Орта дәлізді дамытуға инвестиция салуға шақырып отыр. Атап айтқанда, Ақтау мен Құрық порттарын дамыту мәселесі маңызды. Мұны тек экономикалық жоба десек қателескеніміз болады, бұл – сонымен қатар Қазақстаннан бастап Оңтүстік Кавказ арқылы Түркияға дейінгі аймақтық байланысты нығайтатын бастама.

Бүгінгі іс-шаралардан саяси тұрғыдан алғанда да бірнеше маңызды белгі байқалды. Соның бірі – стратегиялық әріптестіктің жаңа деңгейге көтерілуі. Бұл екі ел арасындағы қатынастың тереңдеп, өзара сенімнің күшейіп келе жатқанын көрсетеді. Мәңгілік достық пен ынтымақтастық туралы айтылған бастамалардың өзі мемлекеттер арасындағы байланыстың өте жоғары деңгейде екенін аңғартады. Әсіресе, қазіргі күрделі геосаяси жағдайда мұның символдық маңызы зор. Бұл – халықаралық қауымдастыққа да, екі ел қоғамына да берілген маңызды белгі.

Ал Режеп Тайип Ердоғанға орден табысталуы – оның Қазақстан мен Түркия арасындағы байланысты дамытудағы еңбегіне берілген баға. Мұны маңызды дипло-

матиялық қадам әрі екіжақты қатынасты нығайтатын саяси ишара деуге болады.

Егер нақты салаларға тоқталсақ, Қазақстан қазір логистика бағытына ерекше мән беріп отыр. Себебі ел экономикасы шикізатқа тәуелділікті азайтып, шикізаттан басқа секторларды дамытуға басымдық бере бастады. Соның ішінде көлік пен логистика негізгі бағыттардың біріне айналып отыр. Ал Түркиясыз Орта дәліз толыққанды жұмыс істей алады деу қиын.

Түркияның өзі – көлік инфрақұрылымы өте дамыған мемлекет. Порттарының саны көп, тәжірибесі мол, технологиялық мүмкіндігі жоғары. Сондықтан түрік тәжірибесі мен инвестициясы Қазақстанның да логистикалық әлеуетін арттыруға айтарлықтай көмектесе алады.

Бұдан бөлек, білім беру саласын да ерекше атап өтер едім. Түркия қазақстандық жастар үшін өте танымал бағытқа айналды. Көптеген студент Түркия университеттерін таңдайды, магистратура мен докторантурада оқып, тағылымдамадан өтеді.

Сонымен қатар Қазақстан енді түрік студенттерін де көбірек тартуға мүдделі болып отыр. Қазір еліміз жоғары білім саласын экономиканың жеке бір бағыты ретінде дамытуға күш салып жатыр. Шетелдік университеттердің филиалдары ашылып жатыр. Мұның басты мақсаты – Қазақстанға шетелдік студенттерді тарту, олардың осында білім алып, ел экономикасына үлес қосуына жағдай жасау. Түркия – халқы 80 миллионнан асатын, жастары көп мемлекет. Сондықтан бұл біз үшін болашағы зор нарық.

Одан бөлек, туризм саласында да ынтымақтастықты күшейтуге мүмкіндік мол. Түркия – халықаралық туризм бойынша әлемдегі жетекші елдердің бірі. Сондықтан бұл бағытта да түрік тәжірибесінің маңызы зор. Жалпы алғанда, екі ел арасында ынтымақтастықты тереңдететін, өзара тәжірибе алмасатын және байланысты нығайтатын бағыт әлі де өте көп дер едім.

Түркістан төрінде өткізуді жөн көрдік. Алқалы жиын ағайын елдердің арасын жақындатып, ықпалдастығын күшейте түседі деп сенемін, – деді Мемлекет басшысы.

Президенттің пікірінше, Түркістан туралы айтқанда күллі түркінің рухани темірқазығы – Қожа Ахмет Ясауи тұлғасына тоқталмау мүмкін емес.

– Ұлыстың ұлы күнінде киелі Түркістанға арнайы барып, Әзірет Сұлтан рухына құран бағыштадым. Сол сапарымда мемлекеттік наградалар қатарына Qoja Ahmet Yasaui орденін енгізу туралы маңызды бастама көтердім. Бұл марапатты Қазақстанның дамуына айрықша еңбек сіңірген еліміздің және шетелдің белгілі ғалымдарына, мемлекет және қоғам қайраткерлеріне табыстау қажеттігі жөнінде айттым. Соған сәйкес тиісті заң қабылданды, арнайы Жарлыққа қол қойдым. Бұл – шын мәнінде, беделі биік, бағасы жоғары марапат. Біз бұл орденді әзірлеген кезде ашық жасалып тұрсақ басымдық бердік. Асыл дінімізде осы түстің орны ерекше. Ал оның құрамындағы күміс – тазалықтың нышаны. Бір сөзбен, бұл – Әзірет Сұлтанның ұлағаты мен тағылымын дәріптейтін марапат. Жалпы, біз өз елімізде Қожа Ахмет Ясауидің бай мұрасын жүйелі түрде және кең ауқымда зерттеу жұмысын белсенді түрде жүргізіміз, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Мемлекет басшысы Түркия Президентін Қожа Ахмет Ясауи атындағы мәртебелі орденмен марапаттау туралы шешім қабылдағанын, Режеп Тайип Ердоған – бұл орденнің тұңғыш иегері екенін атап өтті.

Режеп Тайип Ердоған Түркістанның пірі Қожа Ахмет Ясауи атындағы ерекше орденнің алғаш рет өзіне берілгеніне қуанышты екенін жеткізді.

– Бұл орденді Түркия Республикасы және түрік ұлтына деген ілтипатыңыздың белгісі деп қабылдаймын. Осы орайда ешкіміз арасындағы бауырластықты бекемдеу бағытындағы көреген саясатыңыз үшін Сізге, құрметті бауырым, алғыс айтамын. Бауырластығымыз, достығымыз лайым мәңгі болсын! – деді Түркия Президенті.

Сондай-ақ Қазақстан мен Түркия Президенттері Alet.ai халықаралық жасанды интеллект орталығына барды. Қасым-Жомарт Тоқаев пен Режеп Тайип Ердоғанға еліміздегі басты технологиялық хабқа айналуды көздейтін орталықтың әлеуеті таныстырылды.

Премьер-Министрдің орынбасары – Жасанды интеллект және цифрлық даму министрі Жаслан Мәдиев екі ел басшыларына музей экспозициясы мен ЖИ-кинотеатрын көрсетіп, орталықтың ұзақмерзімді даму стратегиясы туралы мәлімет берді.

Сонымен қатар Президенттерге Astana Smart City жобасы жөнінде баяндалды.

ТҮТАСТЫҚҚА ДЕГЕН ТАҒЫ БІР ҰМТЫЛЫС – ТҮРКИЯЛЫҚ БАҚ

Режеп Тайип Ердоғанның Қазақстанға сапары Түркия баспасөзінде жай ғана дипломатиялық кездесу ретінде емес Анкараның Орталық Азияға қатысты стратегиясының бір бөлігі ретінде сипатталды. Түрік медиасының риторикасына қарағанда, әңгіме екіжақты қатынастан әлдеқайда кең ауқымды қамтиды. Бұл сапар – түркі кеңістігін геосаяси әрі экономикалық тұрғыдан біртұтас аймаққа айналдыру талпынысының тағы бір кезеңі.

Әсіресе, түрік басылымдары Орта дәліз мәселесіне ерекше назар аударды. Анкарадағы сарапшылар Ресей арқылы өтетін дәстүрлі бағыттардың тұрақсыздануы мен Қызыл теңіз маңындағы қауіптердің күшеюі жағдайында Қазақстан арқылы өтетін трансконтиненттік маршруттың стратегиялық маңызы артқанын ашық жаза бастады. Түркия медиасындағы ортақ пікірге сүйенсек, Қазақстан бұл жүйеде жай ғана транзиттік мемлекет емес Қытай мен Еуропаны байланыстыратын негізгі буын ретінде қарастырылады. Ал Түркия өзін осы дәліздің Еуропаға шығатын соңғы қақпасы ретінде көрсеткісі келеді.

Түрік баспасөзінің тағы бір назар аударған тұсы – энергетика мен логистикадан бөлек, «түркі әлемі» ұғымының саяси мазмұнының күшеюі. Егер бірнеше жыл бұрын бұл көбіне мәдени-гуманитарлық деңгейдегі риторика ретінде бағылдандса, қазір ол экономикалық интеграция, көлік инфрақұрылымы және қауіпсіздік мәселелерімен тығыз байланыстырылып отыр. Түркиялық шолушылар Қазақстанды Орталық Азиядағы ең маңызды серіктестердің бірі ретінде сипаттайды. Себебі Астана аймақтағы ең ірі экономика ғана емес, сонымен бірге Қытай, Ресей, Батыс және түркі мемлекеттері арасындағы тепе-теңдікті сақтай алатын санаулы ойыншылардың бірі.

Яғни, Анкара Қазақстанмен байланысты тек бауырластық риторикасы арқылы емес, нақты геэкономикалық есеп арқылы да тереңдетуге тырысып отыр. Орталық Азия енді инвестиция, логистика, өндіріс және жаңа нарықтар аймағы. Сондықтан Ердоғанның Астанаға сапары түрік баспасөзінде «достық сапарынан» гөрі жаңа аймақтық архитектура құру әрекетінің бір бөлігі ретінде бағаланып жатыр.

Орхан ЙОЛЧУЕВ, саясаттанушы, «Caspi» сараптама орталығының директоры (Әзербайжан):

ЕУРАЗИЯ КЕҢІСТІГІНДЕГІ ЖАҢА ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТӘРТІПТІҢ АЛҒЫШАРТЫ

Қазақстан мен Түркия басшыларының сапарлары қашан да зор стратегиялық маңызға ие. Бұл жолғы кездесу тек екіжақты қарым-қатынастарды дамыту ғана емес, сонымен бірге түркі әлемі аясындағы ынтымақтастық архитектурасын нығайтуға бағытталған қадам болды.

Нақтырақ айтсақ, Түркия Президентінің Қазақстанға және Қазақстан Президентінің Түркияға сапарлары түркі интеграциясы тұрғысынан маңызды рөл атқарады. Бұл үрдіс екі елдің ғана емес, жалпы түркі мемлекеттерінің арасындағы өзара байланысты күшейтіп, аймақтық тұрақтылық пен қауіпсіздік кеңістігін қалыптастыруға ықпал етеді. Қазіргі геосаяси турбуленттілік жағдайында бұл ынтымақтастықтың мәні одан ары артып отыр. Қазақстан мен Түркия тек Түркі мемлекеттері ұйымы аясында ғана емес, сонымен қатар Әзербайжан, Өзбекстан сияқты елдермен бірге тұрақтылық пен даму аймағын қалыптастыратын маңызды субъектілер ретінде көрінеді. Бұл – мүмкіндіктер кеңістігі, тұрақтылық пен перспективалар аймағы.

Сонымен бірге, жаһандық логистикалық бағыттардың өзгеруі Қазақстан мен Түркия арасындағы байланыстарды жаңа деңгейге шығарып отыр. Түркия – халықаралық жүйедегі маңызды актор, ал Қазақстан өзінің көпекторлық сыртқы саясатымен орта державалардың бірі ретінде қалыптасқан. Осы тұрғыдан алғанда, екі елдің ұстанымдары мен сыртқы саясаттағы тәсілдері бір-біріне жақын: екеуі де тепе-теңдік сақтауға, стратегиялық дербестікке және көпекторлық саясатқа сүйенеді. Халықаралық саясаттағы қазіргі үрдістер көпшілік жүйенің қалыптасып жатқанын көрсетеді. Бұл жағдайда Орталық Азияның рөлі күшейіп келеді.

Қазақстанның географиялық орны Еуразиядағы маңызды транзитке айналуға мүмкіндік береді. Әсіресе, Қытайдан Еуропаға дейінгі бағыттағы Орта дәліз-

дің дамуы – осының айқын көрінісі. Бұл бағыт тек көлік дәлізі емес, сонымен бірге экономикалық және стратегиялық әріптестікті тереңдететін кеңістікке айналып отыр. Қазіргі кезеңде Украинадағы соғыс сияқты жаһандық қақтығыстар энергетикалық қауіпсіздік мәселесін күн тәртібіне шығарды. Ешбір мемлекет мұндай сын-қатерді жалғыз еңсере алмайды. Қазіргі халықаралық орта бұрынғыдан да күрделі, тіпті кей тұста қырғи-қабақ соғыс кезеңінен де шиеленісті сипат алып отыр. Сондықтан аймақтық ынтымақтастық ерекше маңызды.

Орта дәліздің дамуына қатысты тағы да айта кету керек: бұл бағытқа жаһандық бизнестің қызығушылығы артып келеді. Себебі баламалы логистикалық жолдарға сұраныс жоғары. Осы контексте Қазақстан мен Түркия айрықша рөл атқарады.

Қазақстан мен Түркия арасындағы экономикалық байланыстар да дамып келеді. Сауда айналымын ұлғайту, көлік-логистика, энергетика, қорғаныс өнеркәсібі және білім беру салаларындағы ынтымақтастық кеңейіп келеді. Қол қойылған бірқатар келісімдер инвестицияны ынталандыру, мәдени орталықтар ашу, білім беру және студенттер алмасу бағдарламаларын дамыту сияқты бағыттарды қамтиды.

Сонымен қатар Түркістанда өтетін саммит те маңызды рөл атқарады, Түркі мемлекеттері ұйымы аясындағы процестерге серпін береді.

Жалпы алғанда, бұл сапар мен екіжақты диалогтар тек қазіргі кезең үшін ғана емес, келешектегі өңірлік интеграция мен Еуразия кеңістігіндегі жаңа экономикалық тәртіптің қалыптасуы үшін де аса маңызды дер едім.

«AMANAT» ҚОЛДАҒАН АЛАМАН АЙТЫС

● СЫР Өңірінде «AMANAT» партиясының қолдауымен Қызылорда облысының Әкімдігі «Алты алаштың арысы – Ер Жалаңтөс» тақырыбында республикалық ақындар айтысы өтті. Дүбірлі дода даңқты қолбасшы Жалаңтөс Баһадүрдің 450 жылдығына арналды.

Мұндағы мақсат – Жалаңтөс Баһадүрдің ерлік пен өрлікке толы өмір жолын насихаттап, ұлттық құндылықтарды дәріптеу, айтыс өнері арқылы елдің рухын асқақтату.

Айтыс тізгінін ұстаған белгілі ақын, Мәжіліс депутаты, «AMANAT» партиясы фракциясының мүшесі Аманжол Әлтай ұлттық өнерді ұлықтау – ұлт руханиятын нығайтудың маңызды тегіті екенін атап өтті. Сондай-ақ ол айтыс өнері арқылы жастарға тарих пен тағылымды насихаттаудың маңызы зор екенін жеткізді.

– Бүгінгі айтыс аламына аузымен күс тістеген жыр жүйріктері жиналып отыр. «AMANAT» партиясының қолдауымен ұйымдастырылып отырған бұл рухани дода – ұлттық өнер мен руханиятқа көрсетілген зор құрметтің көрінісі. Айтыс-

тың Жеңіс күні қарсаңында өтуінің де өзіндік мәні бар. Себебі Жалаңтөс Баһадүр өз заманында ел мен жер үшін күресіп, қол бастаған тарихи тұлға. Осындай тағылымды іс-шаралар арқылы тарихи тұлғалардың ерлігі ұлықталып, ұлттық мұрамыздың мәртебесі арта түсуде, – деді ол.

Өз кезегінде, Қызылорда облысы әкімінің орынбасары Мейрамбек Шермағанбет Жалаңтөс Баһадүрдің ел тарихында алар орнына тоқталды. Ол батырдың тек қолбасшы ғана емес, өркениет пен мәдениеттің дамуына үлес қосқан тарихи тұлға екенін атап өтті.

– Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев: «Тарихты білу дегеніміз – өткенмен өмір сүру емес. Біз тарихымызды терең білу және одан тағылым алу арқылы өткеннің қателігін қайталамайтын, Ұлы

даланы мекендеген ұлы бабалар жолын лайықты жалғастыра алатын ұрпақ тәрбиелеуге тиіспіз», деген болатын. Жалаңтөс Баһадүр – Қазақ хандығының сындарлы кезеңінде саясаткер әрі қолбасшы болған, ел есінде мәңгі сақталған бірегей тұлға. Аймағымызда батыр рухына арналған мәдени іс-шаралар ұйымдастырылуда. Соның ішінде, бүгінгі республикалық айтыс – ерекше маңызға ие, – деді облыс әкімінің орынбасары.

Дүбірлі додаға еліміздің әр өңірінен келген 12 ақын қатысты. Олар Жалаңтөс Баһадүрдің тұлғасын жырлап қана қоймай, ел бірлігі, адал еңбек, білім мен ғылым, ауылдың дамуы, тазалық мәдениеті мен заң үстемдігі сынды қоғамдық маңызы бар тақырыптарды жырға арқау етті.

Сөз сайысына Қазақстанның Халық жазушысы Жүрсін Ерман бастаған белгілі ақын-жазушылар мен қоғам қайраткерлері қазылық етті. Нәтижесінде, Бас жүлде Жұлдызай Маратбекке бұйырды. Ал жүлделі 1-орынды Мұхтар Ниязов иеленсе, 2-орын Хавдолла Бейісханға табысталды. Бұл ретте, 3-орынды Мақсат Ақанов пен Мейірбек Сұлтанхан бөлісті. Сондай-ақ Дидар Қами Жалаңтөс Баһадүр атындағы арнайы жүлдемен марапатталды.

Үш дүркін «Алтын домбыра» иегері Мұхтар Ниязов өз сөзінде ұлттық өнер сабақтастығына тоқталды. Оның айтуынша, рухани құндылықтарды сақтау – ұрпақ тәрбиесінің өзепі.

– Сыр елі ұлттық өнерімізді үнемі ұлықтап келеді. Себебі кейінгі ұрпақ бабалар өнері мен өсиетін бойға сіңіруі қажет. Сондықтан бүгінгі айтыс – ерекше мәнге ие. «AMANAT» партиясы ұлттық мұрамызды ұлықтау ісінде айрықша рөл атқарады. Бұл бағыттағы игі бастамалар алдағы уақытта жалғасын табарына сенімдімін, – деді Мұхтар Ниязов.

100 МЕДБИКЕ «AMANAT» ҚАТАРЫНА ҚОСЫЛДЫ

● 12 МАМЫР – ХАЛЫҚАРАЛЫҚ МЕДБИКЕЛЕР КҮНІНЕ ОРАЙ АСТАНА ҚАЛАСЫНДАҒЫ №13 ҚАЛАЛЫҚ ЕМХАНАДА «AMANAT» ПАРТИЯСЫНЫҢ БАСТАМАСЫМЕН САЛТАНАТТЫ ІС-ШАРА ӨТТІ. ЖИЫН БАРЫСЫНДА БІРҚАТАР МЕДИЦИНА САЛАСЫНЫҢ МАМАНЫ ПАРТИЯ ҚАТАРЫНА ҚАБЫЛДАНЫП, ОЛАРҒА ПАРТИЯЛЫҚ БИЛЕТ ТАБЫСТАЛДЫ.

Іс-шараға «AMANAT» партиясының Хатшысы Шолпан Каринова, Астана қалалық мәслихатының депутаты Салтанат Дженалаева, сондай-ақ партия жанындағы Әйелдер қанатының өкілдері мен медицина саласының қызметкерлері қатысты.

Мерекелік кеш алдында партия Хатшысы емхана ұжымымен кездесіп, медициналық мекеменің жай-күйімен танысты. Іс-шара барысында медицина қызметкерлерінің еңбек жағдайы, науқастарға көрсетілетін қызмет сапасы, саладағы өзекті мәселелер және партиялық қолдау бағыты сөз болды. Әсіресе, күн сайын ондаған науқасты қабылдап отырған медбикелердің еңбегі мен жауапкершілігіне ерекше назар аударылды.

Өз сөзінде Шолпан Каринова сала мандарының қоғамдағы рөлі ерекше екенін атап өтті.

– Медбикелердің еңбегі – үлкен жүрек пен сарқылмас мейірімді талап ететін ерекше қызмет. Көп жағдайда науқастың жанынан табылып, оның жағдайын бақылап, ем-шарасын жасап, әр сөзімен үміт сыйлайтын да – осы жандар. Әр науқастың жағдайын бақылап, қолдау көрсету – үлкен жауапкершілік пен төзімділікті қажет етеді. Сондықтан медицина саласы қызметкерлерінің еңбегі әрдайым зор құрметке лайық, – деді ол.

Сонымен қатар партия Хатшысы кейінгі жылдары медицина қызметкерлерін қолдау бағытындағы заңнамалық

өзгерістерге тоқталды. Оның айтуынша, Мәжілістегі «AMANAT» фракциясы мүшелерінің бастамасымен медициналық қызметкерлердің кәсіби жауапкершілігін міндетті сақтандыру жүйесі енгізілген. Сондай-ақ «Үздік маман» республикалық байқауы бекітіліп, жеңімпаздарға 500 АЕК көлемінде біржолғы төлем беру қарастырылған. Бұдан бөлек медицина қызметкерлерінің балаларын балабақшаға қабылдау кезінде басымдық беру, қызметтік міндетін атқару барысында қаза тапқан немесе мүгедектік алған медицина қызметкерлерінің балаларын жоғары оқу орындарына конкурстан тыс қабылдау секілді әлеуметтік қолдау тетіктері енгізілген.

Басқосудың негізгі ерекшелігінің бірі – 13 медбикенің «AMANAT» партиясы қатарына қабылдануы. Оларға салтанатты түрде партиялық билет табысталды. Партияның жаңа мүшелері бұл олар үшін үлкен сенім мен жауапкершілік екенін атап өтті. Сондай-ақ іс-шара барысында денсаулық сақтау саласының дамуына үлес қосып жүрген бірқатар медбикеге партия атынан алғыс хат табысталды.

Айта кету керек, жалпы Астана қаласы бойынша партия қатарына 100 медбике қосылған. Мереке қарсаңында партияның елордалық филиалына қарасты Бастауыш партия ұйым қызметкерлері қаладағы бірнеше медициналық мекемеге арнайы барып, медбикелерге гүл шоқтары мен алғыс хат табыстаған.

Еске сала кетейік, партияның сайлауалды бағдарламасы аясында Астана қаласында 4 медициналық нысанға күрделі жөндеу жұмысы жүргізіліп, биологиялық және медициналық қалдықтарды кәдеге жарату жүйесі қарастырылған патологиялық-анатомиялық бюро салынды. Сонымен қатар қаладағы медициналық ұйымдарға 1 100-ден астам жас маман жұмысқа орналастырылып, 100-ден аса медицина қызметкері еліміздегі және шетелдегі жетекші ғылыми орталықтарда біліктілігін арттырды.

● ІРГЕЛІ ІС-ШАРАҒА САЯСИ МЕНЕДЖМЕНТ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ ТАМАРА ДҮЙСЕНОВА, ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСТЫҚ МӘСЛИХАТЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ МҰРАТ ТЛЕУМБЕТОВ, ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫ ӘКІМІНІҢ ОРЫНБАСАРЫ МЕЙРАМБЕК ШЕРМАҒАНБЕТ ЖӘНЕ «AMANAT» ПАРТИЯСЫ ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСТЫҚ ФИЛИАЛЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ ЖАНДОС БАЗАРТАЙ ҚАТЫСТЫ.

СЫР ЕЛІНДЕГІ ОҚУ СЕМИНАРЫ

Өз кезегінде, Тамара Дүйсенова «AMANAT» партиясы мемлекеттік саясатты тиімді жүзеге асыратын және қоғамның өзекті сұраныстарына жедел жауап беретін білікті кадрларды даярлау ісіне көп күш салып келе жатқанын атап өтті. Сондай-ақ аталған оқу бағдарламасы қатысушылардың өңірдегі әлеуметтік маңызы бар міндеттерді тиімді шешуіне мүмкіндік беретінін жеткізді.

– Бұл жоба партияның кадрлық активінің функционалдық қызметтерін дамытуға бағытталып отыр. Оның басты мақсаты – жергілікті жерлерде кәсіби әрі тиімді басқарушы буынды қалыптастыру. Жаңа бағдарлама қатысушылардың басқарушылық қабілеттерін арттырып, көшбасшылық қасиеттерін дамытуға, стратегиялық ойлау мен мемлекеттік жобалық басқару дағдыларын меңгеруге мүмкіндік береді, – деді Тамара Дүйсенова.

Осы орайда, Қызылорда облыстық мәслихатының төрағасы Мұрат Тлеумбетов оқу семинары жергілікті басқару жүйесіндегі кәсіби кадрлардың біліктілігін арттыруға бағытталған маңызды алаң екенін атап өтті.

– Бүгінде өңірлерді дамыту, тұрғындармен тиімді байланыс орнату және нақты нәтижеге бағытталған басқару тәсілдері қолдану – аса маңызды. Сондықтан бұл оқу бағдарламасы ауыл әкімдері мен мәслихат депутаттарының, партия өкілдерінің жаңа

көзқарас қалыптастырып, басқарушылық және көшбасшылық қабілеттерін дамытуына мүмкіндік береді. Осы семинарға қатысып жатқан депутаттарымыздың алған білімі алдағы уақытта тиімді жұмыс істеуге негіз болады деген сенімдемін, – деді облыстық мәслихат төрағасы.

Айта кетейік, оқу семинары үш күнге жоспарланып отыр. Оған ауыл әкімдері, мәслихат депутаттары, партияның аймақтық және аумақтық филиалдарының қызметкерлері, сондай-ақ бастауыш партия ұйымдарының өкілдері қатысуда.

Олар Саяси менеджмент академиясының арнайы лекторларынан «Жеке көшбасшылық және құндылық бағдары», «Өңірлер мен жергілікті қауымдастықтардың дамуын басқару», «Даму үшін салықтар: түсімдер базасынан жергілікті деңгейдегі нәтижеге дейін», «Бюджеттік вертикаль: республикадан ауылға дейін», «Халықпен және командамен тиімді коммуникациялар», «Саяси науқандар: позициялаудан сенім мен қолдауға дейін» тақырыптары бойынша білім алады.

Қатысушылар нақты көрсеткіштерге (KPI) негізделген жеке даму жоспарларын әзірлейді. Бұл жергілікті деңгейде шешім қабылдау сапасын арттыруға, азаматтардың сұраныстарына жедел әрекет етуге және басқару тиімділігін күшейтуге мүмкіндік береді.

АЛМАТЫ ӘКІМІ АЗАМАТТАРДЫ ҚАБЫЛДАДЫ

● АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНЫҢ ӘКІМІ ДАРХАН САТЫБАЛДЫ «AMANAT» ПАРТИЯСЫ ҚАЛАЛЫҚ ФИЛИАЛЫНЫҢ АЛАҢЫНДА АЗАМАТТАРДЫ КЕЗЕКТІ ҚАБЫЛДАУЫН ӨТКІЗДІ.

Кездесу барысында тұрғындар ерекше қажеттілігі бар адамдарға арналған оңалту инфрақұрылымын дамыту, Наурызбай ауданы тұрғындарын тұрақты сумен қамтамасыз ету үшін Аксай өзеніндегі су тарту нысанының құрылысын аяқтау, тұрғын үй кешендерінің инженерлік инфрақұрылымының жай-күйі, «Восточный парк» тұрғын үй кешенін электрмен жабдықтау және Алғабас шағынауданындағы жаңа мектеп маңындағы жүргіншілер қауіпсіздігін күшейту, сондай-ақ электросеті қозғалысын реттеу мәсе-

лелерін көтерді. Әрбір өтініш бойынша жауапты мемлекеттік органдарға тиісті тапсырмалар берілді.

«AMANAT» партиясының алаңындағы азаматтарды қабылдау тұрақты түрде өткізіліп, халықпен тікелей кері байланыстың маңызды тетіктерінің бірі болып қала береді.

Жыл басынан бері қалалық мәслихат депутаттары 80-нен астам қабылдау өткізіп, 1 000-нан астам тұрғынның өтінішін қарады. Сонымен қатар мемлекеттік органдардың басшылары 70-тен астам азаматтарды қабылдау өткізді.

«АНАЛАР АМАНАТЫ» СӘУКЕЛЕ ШЕРУІМЕН АЙШЫҚТАЛДЫ

● «AMANAT» партиясы Түркістан облысы Шардара аудандық филиалы жанындағы Әйелдер қанатының ұйымдастыруымен партияның «Ұлттық мұра» жобасы аясында «Аналар аманаты» іс-шарасы өтті. Онда қазақ қызының қадірін биіктеткен рухани тәж – алып Сәукеле көпшілік назарына ұсынылды. Атап өтуіміз керек, өткен жылы Түркістанда «Сәукеле-2025» іс-шарасы өтіп, шардаралық шебер Ақмарал Дауылбаеваның қолынан шыққан алып сәукеле халықаралық рекордтар кітабына тіркелді. Биіктігі 5 метр 20 сантиметр болатын сәукеле Global Book of Records кітабына енді. Сәукеле 31 түркі халқының ою-өрнегімен безендіріліп, оған ұзындығы 560 метрлік жамылғы тігілді.

«Аналар аманаты» ары қарай «Сәукеле-2026» шеруіне ұласып, оған қатысқан аналар, ауданның белсенді қыз-келіншектері,

оқушы қыздар ұлттық киім үлгілерін көрсетті. Жиында «AMANAT» партиясы Түркістан облыстық филиалы атқарушы хатшысының орынбасары, облыстық Әйелдер қанатының жетекшісі, Түркістан облыстық мәслихатының депутаты Қалыйма Жантөресева, Шардара ауданы әкімінің орынбасары Еркебулан Қаратунов, партияның Шардара аудандық фи-

лиалының атқарушы хатшысы Бауыржан Шомпишев және шеруге қатысушыларға іздікті тілектерін арнап, ауданның қоғамдық өмірінде белсенді үлесі бар қыз-келіншектерге аудан әкімдігі мен облыстық Әйелдер қанатының Алғыс хаттарын табысталады.

Тағылымы терең іс-шара барысында сөз алған облыстық Әйелдер қанатының жетек-

шісі Қалыйма Жантөресева ұлттық құндылықтарды ұлықтауға бағытталған мұндай бастамалардың тәрбиелік маңызы зор екенін атап өтті.

– Сәукеле – тұтас ұлттың рухани келбетін айшықтайтын асыл мұра. Оның әрбір оюында ананың мейірімі, әкенің аманаты, халқымыздың ғасырлар бойы қалыптасқан дүниетанымы жатыр. Бүгінгі «Аналар аманаты» іс-шарасы – өткен мен бүгінді жалғаған, ұлттық тәрбиені ұлықтаған тағылымды басқосу болды. Біз кейінгі ұрпаққа тек сөзбен емес, осындай өнегелі істер арқылы ұлттық болмысты сіңіруіміз керек. «AMANAT» партиясының Әйелдер қанаты отбасы құндылықтарын насихаттау, аналарды қолдау, қыз-келіншектердің қоғамдағы белсенділігін арттыру бағытында жүйелі жұмыстар жүргізіп келеді. Бүгін көпшілікке ұсынылған алып сәукеле – қазақ әйелінің мәртебесін, ұлттық өнердің өміршеңдігін әлемге танытқан ерекше туынды, – деді Қалыйма Жантөресева.

Батыр аналар, ардагер ұстаздар, дәрігерлер, әртүрлі саланың майталмандары және «Қазақ аналары – Дәстүрге жол» республикалық қоғамдық бірлестігі Шардара аудандық филиалының мүшелері алдыңғы шепте жүріп өткен «Сәукеле-2026» шеруіне барлығы 500

адам қатысты. Шеруде аудан мақтаншытары сапында Әлем және Азия чемпиондары, өнерімен елге танылған күміс көмей, жез таңдай әншілер мен бишілер, мәдениет және саз мекебесінің өнерпаздары төбе көрсетті. Шерудің құрамында сән салтанатымен жүріп өткен топтың ішінде Шардара қаласындағы үш жалпы орта мектептерінің 300-ден астам оқушылары «Қара жорға», «Гәкку», «Қазақ биі» туындыларын нақышына келтіріп орындады.

Мәдени жиын соңы ұлттық рухты асқақтатқан ауқымды концерттік бағдарламаға ұласты. Сахна төрінде әуелеткен халық әндері мен күмбірілеген күйлер, ұлттық би мен тағылымды көріністер көрермен көңіліне ерекше әсер сыйлады. Өнерлі жастар мен мектеп оқушылары ананың мейірімін, қазақ қызының инабатын, ұлттық тәрбиенің қадірін сахналық қойылымдар арқылы әсерлі жеткізді. Әйелдер қанатының бастамасымен ұйымдастырылған тағылымды кеш аналардың қоғамдағы орны мен тәрбиедегі рөлін айшықтаумен қатар, ұлттық құндылықтарды жаңғыртудың нақты үлгісін көрсетті. Сәукелені ұлықтау арқылы қазақ қызының қадірі мен келіннің қасиеті дәріптеліп, жас ұрпақ санасына салт пен дәстүрдің терең мәні сіңірілді.

ҚАЗАҚСТАНДА ВЕЙПКЕ РЕСМИ ТҮРДЕ ТЫЙЫМ САЛЫНҒАНЫНА БІРНЕШЕ ЖЫЛ ӨТСЕ ДЕ, «КӨЛЕНКЕЛІ» ЖЕЛІГЕ КӨШІП, ЖАСӨСПІРІМДЕРГЕ ҚОЛЖЕТІМДІ БОЛЫП ОТЫР.

КӨРІНБЕЙТІН КЕСЕЛ

Елімізде 2024 жылдан бері вейптерге ресми түрде шектеу қойылды. Оларды елге әкелуге, сатуға және өндіруге болмайды. Темекі өнімдерін, электронды вейптерді, хош иістендіргіш сұйықтықтарды сатқаны және таратқаны үшін Қылмыстық кодекстің 301-1 баптың 1-бөлігі бойынша 200 АЕК (865 000 теңге) көлемінде айыппұл не болмаса 200 сағат қоғамдық жұмыстарға тарту түріндегі жаза көзделеді немесе 50 тәулікке қамауға алынады.

Ал вейптерді әкелгендер мен өндіргендер 301-1-баптың 2-бөлігіне сәйкес 2000 АЕК көлемінде айыппұл салуға (7 млн 384 мың теңге) не болмаса 600 сағат қоғамдық жұмыстарға тартуға немесе мүлкті тәркілеумен (немесе тәркілеусіз) 2 жылға дейінгі мерзімге бас бостандығын шектеуге не бас бостандығынан айыруға жазаланады.

Вейпке салынған ресми тыйым заңсыз сауданың жолын кесе алмай тұр. Заңның қабылданғанына екі жылға жуықтаса да тыйым салынған өнім сақталған ірі қоймалар анықталып, «кәсіпкерлер» мен курьерлер ұсталып жатыр. Қаржылық мониторинг агенттігінің мәліметі бойынша былтыр жарты жылдықта заңсыз вейп айналымына қатысты 32 жағдай тіркеліп, 440 000-нан астам данасы тәркіленіп, жойылған. Быыл ақпан айында Алматы прокуратурасының Экономикалық теріп-тексеру департаменті ірі қылмыстық топты құрықтады.

– Тергеу барысында 180 мыңнан астам вейп тәркіленіп, жойылды. Оларды саудадан түсуі мүмкін табыс 1 миллиард теңгеден асуы ықтимал болған. Қоймалар мен сату нүктелері анықталды. Күдіктілердің мүлкіне 347 миллион теңге көлемінде шектеу салынды, – деп хабарланды.

Іс бойынша алты адам жауапкершілікке тартылған. Ал бүкіл республика бойынша ұсталмаған қанша «кәсіпкердің» бар екенін болжау қиын. Өйткені сауданың бұл түрі мессенджерлер мен әлеуметтік желілерге көшіп, бақылау қиындаған. Ең қауіптісі, өнімдердің көмелетке толмағандарға, соның ішінде мектеп оқушыларына белсенді түрде таратылатыны.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы мен Қоғамдық денсаулық сақтау орталығының бірлесіп жасаған зерттеу қорытындысына қарағанда, Қазақстанда 11-15 жастағылардың шамамен 10 пайызы вейп қолданады. Ұлттық денсаулық сақтау орталығының мәліметінше, 11 жасар жасөспірімдердің 3,4 пайызы, 13 жастағылардың 4,8 пайызы, 15 жастағы жастың 9,8 пайызы жасанды шылымға әуес. Ұлттық статистика бюросының 2025 жылғы зерттеуі бойынша, 15-17 жас аралығындағы жасөспірімдер арасында темекі (соның ішінде электронды құрылғылар) тұтыну көрсеткіші 1,2 пайыздан 3,6 пайызға дейін өскен.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының былтырғы есебіне сәйкес, жасөспірімдер вейпті ересектерге қарағанда 9 есе жиі тартады екен. Тыйымға дейін Алматы мен Астанадағы 21 жасқа дейінгі жастардың 80 пайыздан астамы алпа сайын вейп сатып алғаны анықталған. Бұл жай ғана статистика емес, жасөспірімдердің денсаулығына төнген үлкен қауіп.

Бұрын вейп никотин жапсырмалары немесе сағыздарына қарағанда қаттырақ тәуелділік тудырмайды деп есептелетін. Алайда мұндай сауалнамалардың көбі темекі шегетін адамдар арасында жүргізіліп келді. Соңғы зерттеулер бұрын никотин қолданбаған адамның вейптің

ВЕЙППЕН КҮРЕС:

ЖАСЫРЫН САУДА ТЫЙЫМАЙ ТҰР

тұзағына оп-оңай түсетінін көрсетіп отыр. Сондықтан қазіргі вейп бұрын темекі шегіп көрмегендерді өз құрсауына тез түсіреді екен.

Көшелерде, сауда үйлерінде және әлеуметтік желілерде вейп саудасы бұрынғыдай ашық жүрмесе де, астыртын түрде таралып жатыр. Статистикаға сүйенсек, заңсыз айналым тыйым салынғаннан кейін 120 есе артқан. Яғни, тыйым салынғаннан соң бірден заңсыз тауар айналымы көбейген. Оның мұнша артуы құқық қорғау органдарының бұл бағыттағы жұмыстарын әлі де күшейтуі қажет екенін көрсетіп отыр.

ВЕЙП ҚАЛАЙ КЕЛЕДІ?

Ішкі істер министрлігінің мәліметіне сүйенсек, заң күшіне енгелі бері бірнеше мыңдаған электронды вейп пен оған арналған сұйықтықтар тәркіленген. Олардың көбісі контрабандалық жолмен, яғни басқа тауарлардың атын жамылып жеткізілген. Контрабандада ең жиі қолданылатын әдіс – жалған декларация. Құжаттарда вейптің орнына басқа тауарлар көрсетіледі. Флешкалар, жарықдиодты шамдар, электр тіс щеткалары немесе ойыншықтар тұрмыстық техника ретінде рәсімделеді. Құрылғының пішініне қарай кеңсе құралдары ретінде қаламсаптар немесе маркерлер деп жазылады. Тіпті үлкен контейнерлердің түбіне вейп салып, бетін заңды қосалқы автобөлшектермен жауып тастайды. Сонымен қатар кейінгі жылдары вейптер «карго» компаниялар арқылы өткізіле бастаған. Өйткені бұл өте тиімді. Онда мыңдаған зат араласып жататынындан, әрбір қорапты ашып тексеруге кеденшілердің уақыты мен ресурсы жете бермейді. Бұдан бөлек Қазақстан Еуразиялық Экономикалық Одақ мүшесі болғандықтан, Ресей немесе Қырғыз Республикасымен арадағы шекарада кедендік бақылау жеңілдетілген. Егер тауар Ресейге кірсе, оны Қазақстанға қарапайым жүк көлігімен өткізу оңайырақ. Шекарадағы тексеріс көбіне тек құжаттарды қараумен шектелсе, бұл қылмыскерлердің ұстауы ықтималдығын азайтады.

Заң құрығы ұзарған сайын қылмыс жасайтындар да әртүрлі айла-тәсілдерді қолдана бастаған. Соның бірі – вейпті бөлшектеп әкелу. Яғни, аккумуляторлар бөлек, пластик корпусы бөлек, сұйықтықтары бөлек келеді. Бұл заттар жеке-жеке «электронды бөлшектер» немесе «хош

иістендіргіштер» ретінде заңды көрінуі мүмкін. Олар елге кірген соң жасырын цехтарда құрастырылады.

Мұндай «схемаларға» қарсы қазір шекарада бақылау да күшейген. Мәселен, заманауи сканерлер жүктің тығыздығына қарап, ішінде не барын (тіпті ол темір қораптың ішінде болса да) анықтай алады. Егер жүк тасымалдаушы компания бұрын заң бұзған болса немесе жүк «күмәнді» елден келсе, ол міндетті түрде 100 пайыз тексеруге жіберіледі. Бұл бағытта кинологтардың да еңбегі ерен. Арнайы үйретілген иттер сұйықтықтар мен химиялық қоспалардың иісін сезе алады. Осындай алдын-алу шараларына қарамастан заңсыз айналымның күшеюі сыбайлас жемқорлық пен шекарадағы техникалық бақылаудың жеткіліксіздігінен хабар береді.

АТА-АНАЛАРДЫҢ УАЙЫМЫ

Елге жеткізілген жасанды темекілер Елдің жастар арасында кең таралуына әлеуметтік желілер мен мессенджерлердің «үлесі» зор екенін жоғарыда айттық. Жасөспірімдерге вейп сатып алу үшін дүкен аралаудың қажеті жоқ. Бәрі смартфонның ішінде. Telegram-боттар арқылы тапсырыс береді, ақшаны бейтаныс біреудің картасына аударады, ал тауарды курьер әкеледі.

Көлеңкелі нарықтың өсуі және жеткізу қызметтері арқылы бақылаудың қиындауы ата-аналарға үлкен уайым болып отыр. Өйткені ата-аналар банк қосымшасы арқылы баласының қанша теңге жұмсағанын, дүкен атауын және қашан төлем жасағанын ғана көре алады. Егер бала жеткізу қызметіне 5 000 теңге төлесе, сіз тек «Доставка»

ҰЛТТЫҚ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ОРТАЛЫҒЫНЫҢ МӘЛІМЕТІНШЕ, 11 ЖАСАР ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ 3,4 ПАЙЫЗЫ, 13 ЖАСТАҒЫЛАРДЫҢ 4,8 ПАЙЫЗЫ, 15 ЖАСТАҒЫ ЖАСТЫҢ 9,8 ПАЙЫЗЫ ЖАСАНДЫ ШЫЛЫМҒА ӘУЕС. ҰЛТТЫҚ СТАТИСТИКА БЮРОСЫНЫҢ 2025 ЖЫЛҒЫ ЗЕРТТЕУІ БОЙЫНША, 15-17 ЖАС АРАЛЫҒЫНДАҒЫ ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДА ТЕМЕКІ (СОНЫҢ ІШІНДЕ ЭЛЕКТРОНДЫ ҚҰРЫЛҒЫЛАР) ТҰТЫНУ КӨРСЕТКІШІ 1,2 ПАЙЫЗДАН 3,6 ПАЙЫЗҒА ДЕЙІН ӨСКЕН.

деп шыққан транзакцияны көресіз, бірақ ол тамақ па, әлде вейп пе, оны білу мүмкін емес.

Құзырлы органдар жеткізу қызметтеріне тексеру жүргізгенде бірқатар кедергіге тап болады екен. Ең бірінші, курьер тасымалдап бара жатқан қорап – жеке мүлік немесе тапсырыс. Заң бойынша полиция қызметкеріне кез келген курьерді тоқтатып, «ішінде не бар?» деп қорапты ашуға рұқсат жоқ. Ол үшін нақты қылмыстық іс немесе шағым болуы керек. Екінші жағдай – курьер пакет ішінде не барын білмейді. Оған тек «А нүктесінен Б нүктесіне пакетті жеткіз» деген тапсырма беріледі. Егер пакет ішінен вейп табылса, курьер «мен тек тамақ немесе құжат деп ойладым» деп жауапкершіліктен қашады. Үшіншіден, тапсырыстар көбіне Telegram-боттар арқылы жүргізіледі. Сатушы мен сатып алушы бір-бірін

танымайды, ал төлем үшінші тұлғалардың карталарына аударылады.

Бізге заң бойынша жауапкершілік көбіне сатушыға жүктеледі. Ал жеткізуші компаниялар мен курьерлер «біз тек тасымалдаушымыз» деген желеумен жауапкершіліктен жалтарады.

Полиция қызметкерлері қылмыскерлерді ұстау үшін жасөспірім ретінде немесе жасырын сатып алушы ретінде тапсырыс береді. Курьер келген кезде оны ұстап, тауардың қайдан шыққанын, қойманың қайда екенін анықтайды. Сонымен қатар Glovo, Wolt, Яндекс сияқты ірі сервистерге курьерлер арқылы заңсыз заттарды тасымалдауға шектеу қоюды талап етуде. Бірақ бұл компаниялар тек «делдал» болғандықтан, әр пакеттің ішін көруге техникалық мүмкіндігіміз жоқ деп ақталады. Ішкі істер министрлігінің киберқылмыспен күресу жөніндегі департаменті былтырдан бері мыңдаған telegram-арнаны бұғаттаған. Бірақ мұндай мессенджерлер тым көп. Жауыннан кейінгі саңырауқұлақтай бірін жапса, бірнешеуі ашылып жатады. Бұл жағдайда тек мемлекеттік бақылау емес, ата-аналардың баланың шығындары мен әлеуметтік желілеріне мұқият болғаны аса маңызды.

Мамандар ол үшін баланың телефонына қандай бағдарламалар орнатылғанын, жеткізу сервистерін қанша уақыт қолданатынын көріп отыру керек деп кеңес береді. Смартфонға жаңа бағдарлама орнатқанда ата-анадан рұқсат сұрайтындай етіп қоюға болады. Екінші жолы – банк қосымшасында баланың картасына лимит қою. Ірі сомаларға шектеу қою арқылы күмәнді заттарды сатып алудың алдын алуға болады. Өкінішке орай, заңсыз нарық кез келген банктік бақылауды айналып өте алады. Сондықтан балаңыздың шығындары жүйелі, «доставка» немесе бейтаныс жеке тұлғаларға аударымдар көбейсе, бұл назар аударатын белгі.

Заңсыз вейп сатылымына қатысты курьерлерге міндетті тексерісті енгізу ұсынылып отыр. Оған сай курьер пакетті алғанда ішінде тыйым салынған зат жоқ екеніне көз жеткізуге тиіс. Сонымен қатар жеткізу қызметтері арқылы темекі немесе күмәнді заттарды тапсырыс бергенде, сатып алушының жасын Digital ID арқылы растауды міндеттеу керек. Кейбір қоғам белсенділері заңсыз тауар тасымалдаған логистикалық компанияларға айыппұлды аямай салу керек деген пікірде.

Медицина мамандары вейптегі тұзды никотин кәдімгі темекіден әлдеқайда қауіпті екенін айтып дабыл қағуда. Ол қанға 3-5 секундта сіңіп, жасөспірімнің дамып келе жатқан миын зақымдайды. Ал хош иістендіргіштердің құрамындағы химиялық элементтер өкпе ауруына әкеледі.

Вейптің қауіптілігі сонда, адам кәдімгі темекінің қашан таусылатынын біледі, ал вейптің құрамындағы никотин концентрациясы өте жоғары және оны тоқтаусыз тарта беруге болады. Бұл жүрек-қан тамырлары жүйесіне үлкен салмақ түсіреді. Ал заң тұрғысынан алғанда, қазір вейп сату есірткі сатумен бірдей деңгейдегі қылмыс. Қазір құзырлы органдар тарапынан жүргізіліп жатқан бақылау шаралары көбіне рейдтік тексерулермен ғана шектеліп отыр. Әрбір курьердің сәлемдемесін тексеруге мемлекеттің ресурсы да, заңдық өкілеттігі де жетпейді. Осы құқықтық саңылау мен бақылаудың әлсіздігін пайдаланған жасөспірімдер тыйым салынған өнімге еш кедергісіз тапсырыс беріп, тұзағына түсуде. Түйіндей айтқанда, заңның қаталдығы оның орындалуымен өлшенбесе, көлеңкелі нарық ұлт саулығын іштен кеміре бермек. Сондықтан бұл мәселеде тек мемлекеттік тексеріске ғана емес, қоғам мен отбасының ортақ жауапкершілігіне басымдық беретін уақыт жеткендей.

А.БИМЕНДІ

LRT: ӘУЕЖАЙ мен ВОКЗАЛ АРАЛЫҒЫ – 40 МИНУТ

ОСЫ ДЕМАЛЫС КҮНДЕРІ АСТАНА LRT ЖОЛАУШЫЛАР ТАСЫМАЛЫ ІСКЕ ҚОСЫЛАДЫ. ЖАҚЫНДА CITY TRANSPORTATION SYSTEMS КОМПАНИЯСЫ ЖУРНАЛИСТТЕРГЕ ПРЕСС-ТҮР ҰЙЫМДАСТЫРҒЫ, ЖЕҢІЛ РЕЛЬСТІ КӨЛІК ЖҮЙЕСІНІҢ ЖҰМЫСЫН ТАНЫСТЫРДЫ.

Жиын барысында компаниясының басқарма төрағасы Асылбек Дүйсебаев енді әуежайдан вокзалға дейін 40 минутта жетуге болатынын айтты.

LRT толықтай автоматтандырылған жүйемен басқарылады, яғни жүргізушісіз қатынайды. Желінің жалпы ұзындығы – 22,4 шақырым.

Қазір LRT стансаларында соңғы дайындық кезеңі жүріп жатыр, пойыздарды сынақтан өткізу, қауіпсіздік жүйелерін тексеру және инфрақұрылымды баптау жұмыстары сәтті өтті.

Сынақ кезеңі былтыр қыркүйекте басталған болатын. Әуеде оның мерзімі алты айға созылады деп хабарланғанымен ұзақтығы сегіз айға созылды. CTS компаниясы пойыздар 40-50 км/сағ жылдамдықпен жүретінін, «Нұрлы жол» стансасынан әуежайға дейінгі жол шамамен 40 минутты

алатынын мәлімдеген-ді. Ал қозғалыс аралығы учаскеге байланысты 5-10 минут болатыны хабарланды.

LRT бағыты елорданың негізгі нүктелерін байланыстырады. Желінің бастапқы аялдамасы – халықаралық әуежай. Мұнда пойыздарға қызмет көрсетуге арналған депо салынған. Ал соңғы нүктесі – «Нұрлы жол» вокзалы. Барлығы 18 станса бар. Олар қаланың негізгі іскерлік орталықтары мен тұрғын-үй аудандарын қамтиды. LRT жолақы картасының бағасы – 1 000 тт. Жол ақысы – 200 теңге. 7 жастан 18 жасқа дейінгі оқушылар мен заңнамаға сәйкес жеңілдік санатына жататын азаматтар үшін жол жүру тегін.

А.ЖОЛДАСБЕКҚЫЗЫ

ҒАЗИЗА ҚҰДАЙБЕРГЕН – ЕЛІМІЗГЕ БЕЛГІЛІ КІТАПХАНА МАМАНЫ. ОЛ АЛМАТЫДАҒЫ ЖАМБЫЛ АТЫНДАҒЫ ҚАЛАЛЫҚ ЖАСӨСПІРІМДЕР КІТАПХАНАСЫ МЕН АСТАНАДАҒЫ ҰЛТТЫҚ АКАДЕМИЯЛЫҚ КІТАПХАНАНЫ БАСҚАРҒАН ЖЫЛДАРЫ КӨПТЕГЕН ИІГ БАСТАМАНЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРДЫ. КІТАПХАНАҒА ОҚЫРМАН ТАРТУ МАҚСАТЫНДА КӘСІБИ ШАРАЛАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ АРҚЫЛЫ ӨЗІ ЖЕТЕКШІЛІК ЕТКЕН КІТАПХАНАЛАРҒА КЕЛУШІЛЕР САНЫН КӨБЕЙТТІ. ОСЫЛАЙША, ҚАЗАҚСТАНДЫ КІТАП ОҚИТЫН ЕЛГЕ АЙНАЛДЫРУ ЖОЛЫНДА ЖЕМІСТІ ЕҢБЕК ЕТПІП КЕЛЕДІ. ҚАЗІР ОЛ АЛМАТЫДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ КІТАПХАНАСЫ ДИРЕКТОРЫ ҚЫЗМЕТІН АТҚАРАДЫ. БІЗ БҮЛ СҰХБАТТЫ ЕРКІН ФОРМАТТА ӨТКІЗДІК. НАҚТЫРАҚ АЙТҚАНДА, ҰЛТТЫҚ КІТАПХАНАНЫ АРАЛАП ЖҮРІП, ӘНГІМЕЛЕСТІК.

Ғазиза ҚҰДАЙБЕРГЕН,
*ҚР Ұлттық кітапханасының директоры,
Қазақстан кітапханалар одағының Төрағасы,
Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері*

Еліміздегі кітапханалар тарихын зерттеу керек

**ҰЛТТЫҚ КІТАПХАНАМЫЗДЫҢ
БАЙЛЫҒЫ ӨЗГЕ ЕЛДЕРДЕГІДЕН
КЕМ ТҮСПЕЙДІ**

Технологияның дамуына орай қазір кітап оқу үрдісі де өзгеріп жатыр. Кітаптың қағазға басылып шыққан түрін айтпағанда, оның электронды нұсқасын оқитындардың қатары да көбейіп келеді. Сондықтан кітапханалар өз қорындағы кітаптарды оқырмандардың еркін пайдалануына мүмкіндік жасап, авторлық құқық талаптарын негізге ала отырып, олардың электронды нұсқаларын әзірлеуге көшті. Оның басында Ұлттық кітапхана түр. Мәселен, kazneb.kz сайты арқылы электронды кітапханадағы кітаптарды оқырмандар смартфон арқылы кез келген жерде отырып оқи алады.

Кітапхананың бірінші қабатындағы сирек кітаптар мен қолжазбалар қоры – кітапхананың ерекше қызмет бағыттарының бірі. Қорда 40 мыңға жуық сирек кітап пен 1 000-нан астам қолжазба бар. Ал мынау – жақында Ұлттық кітап күніне орай қойылған миниатюра кітаптар. (Кітапхана қорындағы үлкендіі сірпкеңің қорабындай кітаптар көрсетілді).

Біз шетелге барып келіп, «онда мынадай бар, мұндай бар» деп айтып жатамыз, бірақ өзіміздегі құндылықтарды толық біле бермейміз. Кейінгі үш жылдың ішінде жиырма шақты мемлекетке бардым. Біздің кітапханалар шетелдік кітапханалардан кем емес. Мәселен, біздің қорда 13 тілде 40 мың сирек кітап сақталған. Олардың арасында араб қарпіінде басылған, түркі, шағатай, парсы тілдеріндегі қолжазбалар мен баспа кітаптар бар.

Баспа кітаптардың жеке каталогы бар, ал жетіспейтіндері толықтырылу үстінде. Бүгін ғана түркі тіліндегі қолжазбалардың үш тілде дайындалған каталогы баспаға жіберілді. Оның араб тіліндегі нұсқасы бес томнан тұрады: бірінші томы дайын, екінші томы жуық арада жарық көреді.

Сондай-ақ Корея үшін құнды мұра «Мун-хонбиго» еңбегінің 50 томы біздің қорда сақтаулы. Бұл – Чосон әулеті кезеңіндегі Кореяның тарихы, мемлекеттің құрылымы, мәдениеті мен экономикасына арналған аса ауқымды энциклопедиялық еңбек. Мұндай құндылықтар ғылыми айналымға еніп, тарих игілігіне қызмет етуі тиіс.

Үлкен оқырман залы. Мұнда әр елдің елшіліктері арқылы ашылған орталықтар орналасқан. Мәселен, Түркия мен Қытайдың кітап орталықтары бар. Бұл, бір жағынан, кітапхана қорын шетелдік әдебиеттермен толықтыруға мүмкіндік береді. Қазір АҚШ елшілігімен де келіссөз жүргізіп жатырмыз. Оларда ағылшын тілін үйренуге қажетті материалдар өте көп.

Кейінгі жылдары кітапхана қоры мемлекеттік тапсырыс аясында түрлі бағдарламалар арқылы шығарылған кітаптармен толықтырылып келеді. Бұл мақсатқа мемлекет тарапынан қомақты қаражат бөлінеді. Мәселен, өткен жылдың соңында министрлік кітап сатып алу үшін 10 миллион теңге бөлді. Бұл қаражат негізінен оқырмандар сұранысына не экономика, маркетинг, медицина сияқты салалық әдебиеттерді алуға жұмсалды.

**СИРЕК ҚОРДАҒЫ КҮНДІ
ДҮНИЕЛЕРДІ ХАЛЫҚ ИГІЛІГІНЕ
АЙНАЛДЫРУ КЕРЕК**

Астанадағы Ұлттық академиялық кітапхананы басқарған кезімде «Сирек кітаптар сөйлейді» деген жобаны бастағанмын. Өйткені көптеген кітапты тек белгілі бір саланың мамандары ғана біледі. Қазір бұл жобаны «Үрпақ оқымаған кітап» деген атаумен жалғастырып жатырмыз. Сирек жазуесінің кітаптар мен газет-журналдарды цифрлық форматқа көшіру жұмыстары жүргізілуде.

Сирек қордағы дүниелерді жинақтау мақсатында быттыр кітапхана жанынан Қолжазбаттанушылар ассоциациясы құрылды. Жеке адамдардың қолында сирек кітаптар мен қолжазбалар көп, қазір соларды жинау жұмыстары жүргізіліп жатыр. Сирек қорды оқитын мамандар аз болғандықтан,

төте жазу курсы ашылды. Оған қатысқан алғашқы екі топ оқуын аяқтап шықты. Сонымен қатар шағатай тіліндегі қолжазбалар бойынша аптасына тұрақты түрде түсіндірме лекциялар ұйымдастырылады.

Кітапханамызда барша оқырман пайдаланатын Kazneb.kz электронды ұлттық кітапханасының негізгі қоры дайындалатын бөлім. Елдің сайттан оқып жүрген кітаптарының PDF нұсқалары осы жерде әзірленеді.

Жалпы, кітапхана қорында 7 миллион 200 мыңға жуық материал бар. Оның ішінде кітаптар, мерзімді басылымдар, қолжазбалар сақталған. Сондай-ақ диафильм пленкасында сақталған газеттер де бар. Бұл форматтағы материалдар ұзақ уақыт бүлінбей сақталады. Оларды арнайы құрылғы арқылы ғалымдар пайдаланады.

Өнер залы. Бұл қор көбіне қосалқы қор ретінде қарастырылады. Мұнда өнердің түрлі бағыттарына қатысты кітаптар, грампластинкалар мен ноталардың үлкен қоры жинақталған. Басты мақсатымыз – осы мұраның барлығын сандық форматқа көшіріп, сақтап қалу.

Сонымен қатар Елебеков атындағы эстрада-цирк колледжі мен Т.Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы студенттері бізде тәжірибеден өтеді. Себебі өнер саласына қатысты негізгі қор осында шоғырланған. Әсіресе, ноталық басылымдар осы бөлімде сақталады. Дегенмен жалпы өнер тарихы әлі де толық зерттеле қойған жоқ, бұл бағыттағы әдебиеттер бар болғанымен, жеткілікті деп айту қиын.

Мерзімді басылымдар залына келушілер газет-журнал оқып, бұрын жарық көрген басылымдардан қажетті материалдарын қарай алады. Ал мына жерде көріп отырғаныңыздай, оқушылар мен студент жастар отыр. Олар көбінесе топ болып дайындалғанды жақсы көреді. Ұлттық кітапхана оқырмандары арасында «Ана тілі», Егемен Қазақстан, TÜRKISTAN, «Қазақ әдебиеті», Ақпұр және «Казхастанская правда» сияқты газеттер кеңінен оқылады.

Сондықтан бұл жерге арнайы үстелдер мен орындықтар қойдық. Бұл – залдардың арасындағы ашық кеңістік, мұнда жастар еркін отыра алады. Аздап дауыстары шыққаныммен, ол негізгі залда газет-журнал оқып отырғандарға кедергі келтірмейді.

Сырттан келген адамдарға бұл түсініксіз көрінуі мүмкін. Алайда шетел кітапханаларында мұндай формат кеңінен қолданылады. Мысалы, Америка Құрама Штаттары кітапханаларында бұл Опен Сазар («ашық кеңістік») форматы деп аталады. Біз осы үлгіні Астанадағы кітапхананың фойесінде «Ашық кітапхана» ретінде енгізген едік.

Жастар бұл форматты өте жақсы қабылдайды, тіпті көбейтуді сұрап жатады. Өйткені олар топтасып, бірге талқылап отырып дайындалғанды ұнатады. Кейбіреулер «оқырмандардың еркелетіп жібергенін» деп айтып жатады. Кітапханаға келген адамға ыңғайлы орта мен жайлылық ұсыну маңызды.

Күейі болмай тұратын сәттер болады. Осындай жағдайда оларға жылы қарым-қатынас танытсаң, өздеріне назар аударылғанын сезініп, көңілдері көтеріліп қалады. Соның нәтижесінде олар кітапханаға қайта келіп, кітап оқуға ынталана түседі.

**КІТАПХАНАШЫЛАРДЫҢ ЕҢБЕГІ
ЕЛЕУСІЗ ҚАЛМАУҒА ТИІС**

Адамның интеллектуалдық ой-өрісінің жоғары болуы үшін кітап қажет болса, сол кітаптың оқырманға жетіуде кітапханашылардың еңбегі зор. Роза Бердіғалиева сынды кітапхана ісінің көрнекті қайраткерлері Ұлттық кітапхананың бүгінгі дәрежеске көтерілуіне елеулі үлес қосты. Ол кісі өңірлерде жасөспірімдер кітапханалары жеке болуы керек деп талап етіп жүріп, 1976 жылы Алматыдағы Жамбыл атындағы кітапхананың ашылуына мұрындық болды. Кейін Ұлттық кітапхананы да, академиялық кітапхананы да басқарған.

сындағы ғылыми, кәсіби басылымдардың бірнешеуі оқырмандарға қолжетімді. Санкт-Петербургтегі Президенттік кітапхананың локальді қорларына тегін рұқсат берілген. Бұл, әсіресе, медицина, вирусология және иммунология саласындағы зерттеушілер үшін өте маңызды.

Қазіргі заманғы кітапхана тек кітап оқу орны емес, сонымен қатар бос уақытты тиімді өткізу орталығына айналады. Оқырмандар үшін тегін Wi-Fi, коуоркинг аймақтары, тіпті үстел теннисін ойнауға арналған орындар қарастырылған. Сондай-ақ алыс-жақын шетелдерден келетін ғалымдар мен студенттерге арналған арнайы залдар жұмыс істейді.

Бізде араб тіліндегі баспа кітаптар, араб қарпііндегі газет-журнал деген кезде бәрі дін, философия, тарих, шежіре туралы деп ойлайды. Мына жерде космография, математика, медицина, мемлекеттік басқару, педагогика, мәдениет, филология, логика, экономикаға дейін бәрі табылады, тіпті, арасында араб тіліндегі алгебра кітабы да бар.

Бұл араб тіліндегі баспа кітаптар каталогы. Бұл каталогтардың деретін зерттеушілер біледі. Мына жерде не туралы екенінің бәрі жазылған. Бұлардың бәрін өзге кітаптар сияқты қорға шығарып қоя алмаймыз. Сондықтан осы жерден қарайды. Мұндай сирек еңбектерге арналған библиографиялық сипаттама деген болады. Соның халықаралық стандартын жасасақ, осындай дүниелерді шетелдік базаларға көрсете аламыз.

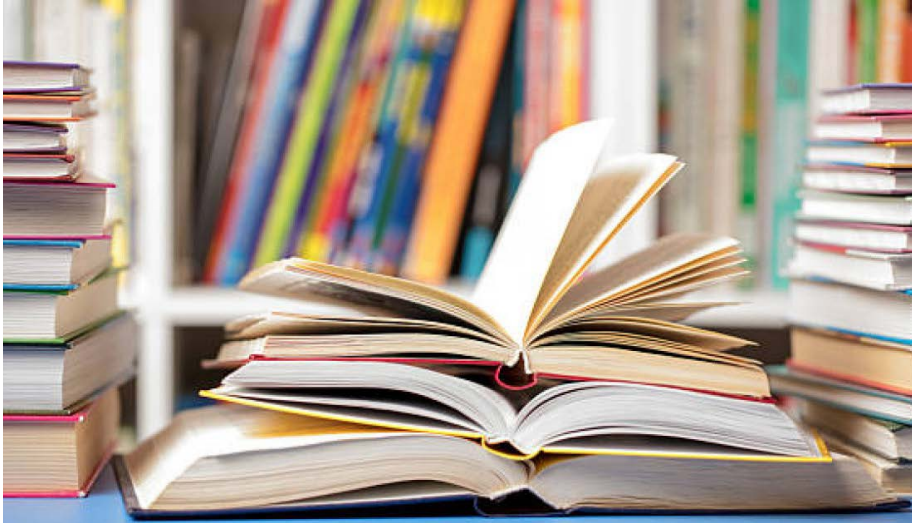
Реставрация және консервация орталығында құнды жәдігерлер мен ескі кітаптарды қалпына келтіруге арналған реставрация орталығы жұмыс істейді. Мұнда құжаттардың шаннан, микроорганизмдерден тазарту, қағаздың қышқылдығын анықтау және оны бейтараптандыру сияқты күрделі химиялық-биологиялық жұмыстар жүргізіледі. Орталық мамандары халықаралық жобалар аясында шетелдік әріптестерімен тәжірибе алмасып, біліктіліктерін арттырып отырады.

ЖОБАЛАРДЫҢ БЕРЕРІ КӨП

Ұлттық кітапхана қызметкерлерінің атсалысуымен бір ғылыми және бір көпшілікке арналған журнал жарық көріп келеді. Бірі – «Кітап және кітапхана», екіншісі – кәсіби бағыттағы КБК («Кітапхана, библиография, кітапханатану») журналы. Соңғысы сала мамандарына арналас, алғашқысы қаламгерлерге, баспагерлерге және жалпы оқырман қауымға бағытталған. Журнал түрлі айдарлармен жылына төрт рет шығады.

Кітапханада ғылыми-әдістемелік бөлім бар. Бұл бөлім Қазақстандағы кітапханалар үшін әдістемелік орталық қызметін атқарады.

Быттыр ғылыми кеңес құрдық. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті құрамындағы кітапханашыларды даярлайтын факультет, одан бөлек Философия фа-

тырдым. Сол кезде кітапханаларымыз туралы ғылыми деректермен негізделген жүйелі еңбектің жоқ екенін байқадым. Негізінде, кітапхана тарихы – ұлт тарихының бір бөлігі.

Мысалы, Оралдағы кітапхана – еліміздегі алғашқы кітапханалардың бірі, ашылғанына 150 жылдан асқан. Семейдегі кітапханаға да бір жарым ғасырға жуық уақыт болған. Сонымен қатар құрылғанына 80-90 жыл болған кітапханалар да бар. Мұның бәрі – тарих.

Сондықтан Қазақстан кітапханаларының тарихын жазуды алдағы мақсаттардың бірі етіп отырмыз. Әр кітапхананың қай жылы ашылғаны, онда қанша адам еңбек еткені – бәрі қамтылуы тиіс. Өйткені бірде-бір кітапхана өздігінен қалыптаса салған жоқ. Оны ашқан, қорын толықтырған адамдар бар.

Мәселен, біздің сирек қор да өздігінен жиналған жоқ. Ондағы кітаптар мен қолжазбаларды кітапханашылар арнайы экспедициялар ұйымдастырып, ел арасынан жинаған. Кейбірі жеке адамдардың тапсыруы арқылы келген. Осындай еңбектер ұмытылмай, тарих ретінде сақталуы керек.

**ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСТАРЫН ЖҮРГІЗУГЕ ДЕ
ҚОЛАЙЛЫ ОРЫН БОЛУҒА ТИІС**

Адамдар кітапханада, мүмкіндігінше, барлық салаға қатысты әдебиеттерді табуы керек. Диссертациялар қорында миллионнан аса диссертациялық қор жинақталған. Оның ішінде кандидаттық, докторлық диссертациялар, қолжазбалар мен авторефераттар бар. Қазір бұл қорларды цифрландыру және электронды нұсқаға көшіру жұмыстары қарқыны жүріп жатыр. Бұл зерттеушілерге 1930-1936 жылдардағы құнды материалдармен танысуға мүмкіндік береді.

Халықаралық электронды базалармен ынтымақтастықта жұмыс істеп жатырмыз. Оқырмандар үшін әлемдік деңгейдегі электронды базаларға қолжетімділік ұйымдастырылған. Кітапхана Халықаралық деңгейде сертификатталған электрондық сайттарға жазылды. Олардың қатарында SCOPUS база-

Оған белгілі ғалымдар өз пікірлерін білдірді. Бұл еңбекті Ұлттық кітап күні мен Кітапханашылар күніне арналған үлкен тарту деп есептейміз. Енді оны кеңінен тарату үшін демеушілер іздеп, Қазақстандағы барлық кітапханаларға жеткізу жоспарда бар. Осы арқылы жұртшылық ежелгі Отырар кітапханасы туралы нақты мәліметтермен таныса алады. Әйтпесе, әлемдегі ең ірі кітап қорларының бірі болған Отырар кітапханасы жайлы деректер тек аңыз деңгейінде қалып қоюы мүмкін.

Сонымен қатар биыл Ұлттық кітап күніне орай кітап туралы жарық көрген барлық кітаптар мен баспасөз материалдарын жинақтадық. Бұл жинақта 1927-1947 жылдар аралығындағы деректер де қамтылған.

Быттыр халықаралық деңгейде библиография ғылымына арналған конференция өткіздік. Оған шетелдік әріптестеріміз де қатысты.

Бізде кітап сипаттамасын жазудың мемлекеттік стандарттары (ГОСТ) бар. Сонымен қатар халықаралық талаптар да қолданылады. Әр кітапта «шығару мәліметтері» деп аталатын стандартты деректер толық көрсетілуі тиіс. ISBN-нан бөлек, УДК және ББК индекстері беріледі, оларды біздің кітапхана анықтайды. Егер бұл стандарттар дұрыс сақталмаса, мамандарға кітаптардың дерек-қорға енгізу қиынға соғады. Біз кітаппен тікелей жұмыс істегендіктен, баспагерлерге осындай талаптарды ескертіп отыруымыз қажет.

Сонымен қатар кітап басылымына қатысты санитарлық-гигиеналық талаптар да бар. Мысалы, қағаздың сапасы, бояудың түсі, қаріптің анықтығы – бәрі оқырманның денсаулығына әсер етеді. Қазір кейбір кітаптардың сапасы төмен болып келеді. Мәтін көмескі, ксерокстан көшірілгендей әсер қалдырады, оқығанда көзді шаршатады. Сондықтан кітапты дайындауда оқырманға қолайлы болуын ескеру маңызды.

**КІТАП ОҚУҒА БАУЛУ ДА
ӨЗ АЛДЫНА БІР ҒЫЛЫМ**

Біздің жиі көтеріп жүрген әрі зерттеп демес бұрын, сол кітапты оқитын оқырман қалыптастыру мәселесі. Мұны тек «кітап оқу пайдалы», «кітап оқысаң, сөздік қорың көбейеді, ақылды боласың» деген сияқты моральдық үгіт-насихатпен толық шешу мүмкін емес.

Қазір эмоционалдан интеллект (EQ – Emotional Quotient) ұғымы кең тараған. Яғни, адамның өз сезімдерін басқару және өзге адамдардың эмоцияларын тани білу қабілеті. Егер IQ (интеллект коэффициенті) логикамыз бен білімімізге жауап берсе, EQ – айналымызбен қарым-қатынас орнату және стресске төзімділік деңгейімізді анықтайды. Табысты басшылардың жетістігі көп жағдайда IQ-ға емес, 80-90 пайыз жағдайда EQ-ға байланысты екені айтылады. Осыны ескерсек, адамдардың кітап оқуға құлшынысының неге жоғары немесе төмен болатынын түсініп, соған сай әрекет етуге мүмкіндік туар еді. Бұл бағытта еуропалық ғалымдар әлдеқашан зерттеулер жүргізген.

Сондықтан кітап оқудың рационалды-когнитивті қырын да қарастыру қажет. Бізде әдебиеттанушы ғалымдар, психологтар, тіпті невропатологтар бар – солардың да көмегіне жүгіну артық емес. Адам миының ақпаратты қай кезде тиімді қабылдайтынына да назар аудару маңызды.

Мен кітапханашы ретінде әлем бойынша кітапқа, кітапханаға және кітапханашы мамандығына қатысты зерттеу еңбектерін жеке кітапханама жинаймын. Елде кітап оқуды дамытудың ғылыми-әдістемелік негізін қалыптастырғым келеді.

Оқырманды балабақшадан бастап қалыптастыру қажет. Мысалы, балабақша мамандарына балалардың кітап оқуына қатысты әдістемелік құралдар әзірлеу керек. Сонда балаға қай кезеңде қандай кітап оқу қажет, оны кітапқа қалай қызықтыруға болады деген сұрақтарға нақты жауап табылар еді.

Ғалымдардың айтуынша, адамды эмоционалды күйзелістен шығаруға көмектесетін тиімді тәсілдердің бірі – кітап оқу. Тіпті, 6 минут кітап оқудың өзі миға пайдалы әсер етеді. Бұлшық еттерге спорт қаншалықты қажет болса, кітап оқу да ми үшін соншалықты маңызды. Адамның миы үнемі оқуға, ойлануға дағдыланса, ол қартайған шағында да сергек күйін сақтайды.

Сондықтан кітапқа қызықтырудан бастап, оны оқыту, дұрыс кітап таңдау білу және оқығанынан ой тұту сияқты үдерістерді жүйелі түрде зерттеп, зерделесек, кітап оқитын ұлтқа айналуымыз әбден мүмкін.

Соңғы уақытта оқырмандарға қолайлылықты арттыру мақсатында кітапхана қызметін жаңғырту жұмыстары жүргізілуде. Атап айтқанда, кітапхананы жаңа технологиялармен қамтамасыз ету, оның ішінде заманауи компьютерлік техникаларды орнату жоспарланып отыр. Бұл жаңашылдық оқырмандарға ақпаратты тез әрі ыңғайлы түрде алуға мүмкіндік беріп, кітапхана қызметінің сапасын арттыруға бағытталған.

P.S.

Әңгімеміз аяқталып, Ұлттық кітапхана директоры мені шығарып салып келе жатқан сәтте бірінші қабаттағы оқырмандарды тіркеу алаңында үймелеп тұрған жастарды байқадым.

«Тіркеліп жатқан адамдардың жасына назар аударыңыз. Осындай ағынмен күн сайын сағат 11-ден кешке дейін, қосымша келушілерді есептемегенде, күніне шамамен 150 адам тіркеледі. Ал демалыс күндері 500-ден 1000 адамға дейін келеді», – деді ол.

Иә, бұл шынында да көз сүйсінерлік көрініс еді. Ұлттық кітапханаға қызығушылық танытқан жастардың қатары күннен күнге көбейіп келеді. Бұл, сөзсіз, іскер басшы Ғазиза Құдайбергеннің еңбегінің нәтижесі.

**Жазып алған Ахмет ӘМІРЗАҚ,
Алматы қаласы**

ОСЫДАН БІРНЕШЕ ҒАСЫР БҰРЫН МАРК ТВЕН, ДЖОНАТОН СВИФТ СЕКІЛДІ ОЙШЫЛДАР: «САЛЫСТЫРУ – ҚУАНЫШТЫҢ ӨЛІМІ» НЕМЕСЕ «БІРЕУДІҢ ЖЕТІСТІГІН КӨРУ БІЗГЕ ӨЗ ӘЛСІЗДІГІМІЗДІ ЕСКЕ САЛАДЫ» ДЕП АЙТҚАН ЕДІ. БҰЛ СӨЗДЕР ҚАЗІР БҰРЫНҒЫДАН ДА ӨЗЕКТІ. ӨЙТКЕНІ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕР АРҚЫЛЫ БІЗ ӨЗГЕЛЕРДІҢ ЖЕТІСТІГІН, ӨМІР САПАСЫН ЖИІ КӨРЕМІЗ. ӨЗІМІЗДІ ОЛАРМЕН САЛЫСТЫРАМЫЗ. СОҢҒЫ DA-TAREPORTAL ЕСЕБІНЕ СҮЙЕНСЕК, АДАМДАР КҮНІНЕ ОРТА ЕСЕППЕН ЕКІ ЖАРЫМ САҒАТТАЙ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІНІ ПАРАҚАЙТАЙДЫ. СОҢҒЫ ОН ЖЫЛДА БҰЛ УАҚЫТ 50 ПАЙЫЗҒА ӨСКЕН. БІЗ ШЫНАЙЫ СӘТТЕН АЛЫСТАП, ӨЗГЕНІҢ МҰҚИЯТ ӨНДЕЛГЕН ӨМІР НҰСҚАСЫНА КӨБІРЕК ҮҢІЛЕМІЗ. ТАҒЫ ДА САЛЫСТЫРУ. «МЕН ОСЫ ЖАСЫМДА НЕНДЕЙ ЖЕТІСТІКKE ЖЕТТІМ?», «ОСЫЛАР СЕКІЛДІ ҚАШАН АЛАҢСЫЗ, ҚАМСЫЗ КҮН КЕШЕМІН?» ДЕП ТЕ ОЙЛАЙСЫЗ? БҰЛ «МІНСІЗ ӨМІРДІҢ» КУЛЬТІ.

Наурызбек САРША

2024 жылдың соңында Ауыл шаруашылығы еңбеккерлерінің бірінші форумында Президент Қасым-Жомарт Тоқаев әлеуметтік желілердегі «әдемі өмір» яғни «успешный успех» культі адамдарда бәріне оңай және қарапайым жолмен қол жеткізуге болады деген ой тудыратынын, жастардың осыған сеніп, уақыттарын босқа өткізіп жатқанын атап өткен еді. «Бүгінде әлеуметтік желілердегі әдемі өмір мен «сәтті жетістік» деп аталатын агрессивті жарнама адамдарда бәріне қол жеткізу оңай және қарапайым деген ой тудырады. Кейбір жастар осыған сеніп, қымбат уақыттарын босқа өткізеді. Шыны керек, кез келген жетістіктің артында тынымсыз еңбек жатыр», – дей келе, «Мен еліміздің әрбір азаматының өмірлік мақсатының адал әрі жауапты еңбек арқылы табысқа жету болғанын қалаймын. «Жауапкершілігі мол азамат – адал еңбек – адал табыс» қағидасының мәні де осында», – деді Президент. Сонымен «әдемі өмір культіне» тоқталайық. Бұл құбылыстың қауіптілігі неде?

«СӘТТІЛІК» СӘЙКЕСТІК ПЕ?

Бұл термин 2010 жылдардағы инфобизнес мәдениетіне реакция ретінде пайда болды. Сол кезде өздерін жеке даму тренерлері, коучтар деп жариялаған адамдар тез байып кету туралы арманды жаппай сата бастады. Олар қымбат көліктерді, бренд сағаттарды, бес жұлдызды қонақүйдегі өмірді көрсетіп, «мұны кез келген адам жасай алады» деп сендірді. «Бір жыл бұрын мен ешкім емес едім, қазір миллион табым» деген жалынды сөздер көпшіліктің көкейіне үкілі үміт сыйлады. Әлеуметтік желідегі «әдемі өмірді» оңай байқайсыз. Қымбат көліктердің жанындағы суреттер, «кедейліктен байлыққа жеттім» деген хикаялар, логотипі көрініп тұратын бренд киімдер, бизнес-класпен саяхаттау, элиталық тұрғын үйлер, барлығы сіз армандап жүрген өмірдің бейнесі. Мұның бәрі: «Егер сен бұған жетпесең, демек, алға ұмтылуды білмейсің» деген ойды жасырын меңзейді. Әсіресе, қысқа уақытта ғажайып жетістікке жеткені туралы мотивациялық посттар танымал болды. Бірақ мұндай оқиғалардың артында көбіне айтылмайтын дүниелер барын ұмытпаған жөн. Оның артында ата-ананың ақшасы, пайдалы таныстар, сәтті мүмкіндіктер барын аңдамайсыз. Өзін мінсіз өмірдің үлгісі етіп көрсетіп жүрген жандардың «табыс тарихының» көпшілігі шын мәнінде қойылым болып шыққан

оқиғалар аз емес. Олар көліктерді фотосессия үшін сағаттап жалға алып, табыс көлемін де бірнеше есе асыра айтып немесе мүлде ойдан шығарып жатады. Мақсат біреу: «Осындай болғың келе ме? Маған ақша төле – үйретемін».

Әлеуметтануда «Үйрек синдромы» деп аталатын құбылыс бар. Ол адамның әлеуметтік желідегі жазбаларында көрсететін «идеалды түрі» және оның шынайы өмірі арасындағы айырмашылықты түсіндіреді. Яғни, адам өзінің шынайы өмірі мен әлеуметтік медиасы арасында әртүрлі әрекет етеді. Бұл синдром адамның әлеуметтік желіде бөлісетін ақпараты мен суреттері шынайы өмір тәжірибесін көрсетпейтінін білдіреді. Осы ұғымды алғаш рет Стэнфорд университеті ойлап тапқан. Мамандар «үйрек синдромы» терминін студенттердің кез келген күйзелісті, депрессияны, өз-өзіне күмәнді басу кезінде сырттан сабырлы болып көріну қабілетін түсіндіру үшін қолданды. Неліктен «үйрек» деген сауалға жауап іздесеңіз, су бетінде мінсіз жүзіп бара жатқан үйрекке назар салсаңыз болғаны. Судың үстінен қараған кезде үйректе ешқандай ауырtpпашылық жоғын байқайсыз. Ал негізінде нағыз қиындық – судың астында. Үйректің көл астындағы аяқтары машина секілді тынымсыз жұмыс істейді. Әлеуметтік желілердегі адам өмірі де сондай. Себебі әлеуметтік медиа – бұл барлық нәрсеге ешбір күшсіз, күрессіз қол жеткізілетіндей әсер қал-дыру үшін қолайлы орта. «Үйрек синдромының» белгісі бар адамға ең көп әсер ететін негізгі деталь – басқа адамдар. Яғни, қазақша нұсқасында «жұрттың балалары». Өзгенің табысты өмірін жиі бақылау – өзіңізге сенімді төмендетеді. Бұл синдром адамда алаңдаушылық пен депрессияны тудырады. Facebook-тың бұрынғы бас директоры Стивен Хаффман 2016 жылы Facebook пайдаланушының көп уақытын қалай өткізетінін зерттегенде, бұл платформа өз пайдаланушыларының көңіл күйіне әсер етуі мүмкін екенін байқады. Хаффманның айтуынша, әлеуметтік желілерде адамдар өздерінің бейнесін немесе абыройын ұдайы жақсартуға тырысады. Соның салдарынан адамдар реальды өмірде өздерін көңілсіз сезінеді. Мәселен, Майкл Ричардсон және оның командасы 2015 жылы жүргізген зерттеуінде әлеуметтік желілерге тәуелділіктің жоғары деңгейі депрессия мен күйзеліс деңгейінің артуына тәуелділік мәселесін зерттей отырып, интернет-құмарлықтың денсаулыққа әсері туралы тәжірибе жүргізіп, әлеуметтік желілерге тәуелділік адамның шынайы қарым-қатынастарын бұзып, жалғыздық сезімін күшейтеді деп есептеді.

ҚЫТАЙ «ҚОРҒАНЫ»

Осыдан оншақты жыл бұрын Қытай экономикалық ғажайыптың, тоқтаусыз еңбектің және миллиардерлердің отаны ретінде дәріптелді. «Қытай арманы» – байлыққа кенелу, әуелім үй алу және әлемдік брендтерді тұтыну – қоғамның басты қозғаушы күші еді. Алайда соңғы жылдары бұл «әдемі өмір» культіне қарсы үлкен әлеуметтік толқын басталды. Қытайдағы жетістікке жетудің басты шарты – «996» жұмыс графигі болды (таңғы 9-дан кешкі 9-ға дейін, аптасына 6 күн жұмыс). Технологиялық алпауыттардың негізін қалаушылар, соның ішінде Джек Ма, бұл режимді «бақыт» деп атады. Бірақ статистика мен шынайы өмір басқаны көрсетті: Жастар арасында созылмалы шаршау мен депрессия деңгейі күрт өсті. Еңбекақының өсімі жылжымалы өмір мүлік бағасының шарықтауына ілесе алмады. Нәтижесінде, «қанша жұмыс істесең де, пәтер алу мүмкін емес» деген түсінік қалыптасты. 2021 жылы Қытай интер-

нетінде «Тан пин» (жарға жығылу немесе жатып алу) термині пайда болды. Бұл – қоғамдық бәсекелестіктен бас тартудың символы. Жастар «әдемі өмір» үшін атша шапқылаудың орнына, минималды қажеттіліктермен шектеліп, тыныш өмір сүруді таңдады. «Мен ешқашан үй ала алмайтын болсам, неге күні-түні жұмыс істеуім керек? Маған күніне екі мезгіл тамақ пен интернет жеткілікті» деген ұстаным трендке айналды. «Тан пиннен» кейін одан да радикалды «Бай лан» термині шықты. Бұл «жағдай нашарлап бара жатса, оны түзетуге тырыспай, соңына дейін құлдырауға жол беру» дегенді білдіреді. Бұл – жастардың әлеуметтік лифтілердің тоқтап қалғанына, бай мен кедей арасындағы алшақтыққа деген наразылығының көрінісі еді.

Қытай билігі бұл әлеуметтік тенденциялардың экономикаға қауіп төндіретінін түсінді. Егер жастар тұтынудан, отбасын құрудан және еңбек етуден бас тартса, ел дамуы кенжелеп қалмақ. Сондықтан Пекин

Сонымен қатар Қытай билігі медицина, құқық, қаржы, білім беру сияқты «маңызды тақырыптарды» талқылайтын блогерлерге дипломын, лицензиясын немесе кәсіби сертификатын растауды міндеттейтін ережелер енгізді. Әйтпесе, контенті өшіріліп, парақшалары бұғатталуы мүмкін. Douyin, Weibo және Bilibili платформалары авторлардың біліктілігін тексеруге міндеттелді. Яғни, енді кез келген блогер камера қосып алып «депрессияны қалай емдеу керек», «ақшаны қандай инвестицияға құю керек», «соттасуды қалай жүргізу керек», «баланы қалай тәрбиелеу керек» деп, кәсіби білігі болмаса да, кеңес бере алмайды.

Осылайша, Қытай билігі басқа құндылықтарды белсенді түрде насихаттай бастады. Оның ішінде қарапайымдылық, тәртіп, адал еңбек, білім, елге пайда келтіру секілді құндылықтарды насихаттауға шақырып отыр.

сыйлаған. Бұл біздің миымыздың эволюциялық тұрғыдан салыстыруға бейімделгенін көрсетеді.

Сондай-ақ «Кішкентай тоғандағы үлкен балық» эффектісі деген бар. Бұл білім беру саласындағы зерттеу. Дарынды оқушы орташа мектепте оқыса (кішкентай тоғандағы үлкен балық), оның өзіне деген сенімі өте жоғары болады. Егер дәл сол оқушы ең үздік, элитарлы мектепке ауысса (үлкен мұхиттағы кішкентай балық), оның академиялық көрсеткіштері жоғары болса да, өзін «нашар» сезініп, өзіне сенімі төмендеп кетеді. Бұл да салыстырудың адамға қалай әсер ететінін ашық көрсететін бір мысал.

Әлеуметтік салыстыру тақырыбында біраз ғалымдар зерттеу еңбектерін жариялады. Соның бірі Элиот Аронсонның «Когнитивті диссонанс және салыстыру». Ол салыстыру барысында адамның ішкі қайшылығы (когнитивті диссонанс) пайда болатынын айтты. Егер біз өзімізді «жақсы адам» деп санасақ, бірақ біреуден нашармыз деп сезсек – психологиялық қысым пайда болады. Бұл қысым не әрекет арқылы, не өз-өзінді алдау арқылы шешіледі.

Ал Зигмунт Бауманның салыстыру туралы айтары басқа. Бауман өзінің «Сұйық заман» концепциясында бүгінгі адамдар тұрақсыз, салыстыруға тәуелді ортада өмір сүретінін жазады: Қоғамда «болу» емес, «көріну» маңызды және салыстыру – өмір сүру формасына айналған. Мысал: Instagram-да «Басқалар секілді өмір сүрмесем – менің тірлігім мәнсіз» деген ой «сұйық замандағы» салыстыруға тәуелді психологияның көрінісі. Зигмунт Бауманның «Сұйық заман» концепциясы қазіргі әлемде әлеуметтік салыстырудың көбейгенін және оның адамдардың өздерін қабылдауға қалай әсер ететінін терең түсіндіреді. Бауманның айтуынша, біз тұрақтылық пен сенімнен гөрі, әлдеқайда өзгермелі, уақытша күйбең тіршілік кешіп жатырмыз. Бұл да жастардың өздерін басқалармен салыстыруда ішкі тұрақтылыққа ие бола алмай, жиі алаңдаушылық сезімін тудыруына себеп болуда. Ал ғылым философия Томас Күне «Парадигмалық ауысым» туралы айта келе, қоғам да өз дамуын бұрынғы жағдайлармен салыстыру арқылы түсінетінін жазады. Мысал: «Кеңес кезінде былай еді, қазір басқаша» деген сөздер – ұрпақаралық салыстырудың мысалы.

Иә, ғылым өзінің өзгемен салыстыруды тоқтату мүмкін екенін айтты, себебі бұл мидың функциясы. Бірақ біз кіммен салыстырып жатқанымызды бақылай аламыз, дейді мамандар. Ең дұрыс стратегия өзіңді өзгемен емес, «кешеп өзіңмен» салыстыру.

SLOW LIVING ЯМ SOFT LIFE

Дегенмен әдемі өмірдің жалған екенін түйсініп келе жатқан жастар да жоқ емес. 2015-2020 жылдары инфоалақтық көбейгеннен кейін аудитория әлеуметтік желідегі ақпаратқа сын көзбен қарай бастады. Адамдар фактілерді тексеріп, пікірлер іздеп, фотоардың шынайылығын тексретін болды. YouTube пен Telegram-да инфобизнес алаяқтарын эшкерелейтін арналар көбейді.

Сонымен қатар 2020 жылғы пандемия адамдарды өмірге басқаша қарауға итермеледі. Көпшілік үшін денсаулық, отбасы, тыныш өмір мансап пен мәртебеден маңыздырақ бола бастады. Көп адам аз ақша тапса да, бос уақыты көп болғанын қалайды. Қоғамда Slow living деген түсінік пайда болды. Ол – баяу әрі саналы өмір ұғымы болатын. «Көбірек істе» дегеннің орнына, «Маңызды нәрсені жаса» деген түсінік келе бастады. Мұның негізгі идеясы – өмір сапасы, минимализм, демалыс пен жұмыстың тепе-теңдігі. Сонымен қатар Soft life, яғни өзіңді қинамай өмір сүру ұғымы да бүгінде үрдіске айналып келеді. Бұл – TikTok-та танымал болған тренд. Мағынасы үнемі стресс ішінде жүрмеу, мансап үшін өзіңді құрбан етпеу, жайылық пен тыныштықты таңдау. Яғни, әркімнің өз жылдамдығы бар. Қазір адамдар әркімнің жолы бөлсек екенін, әркімнің уақыты әртүрлі екенін көбірек қабылдай бастады.

Демек, әрбір «жылтыраған табыстың» артында жылдар бойғы еңбек, көптеген қателік, күмән мен қорқыныш жататынын ұмытпау маңызды. Carol Dweck зерттеулері көрсеткендей, сәтсіздіктен қорқу адам өсуін тежейді. Ал қателікті ұят емес, үйренудің бір бөлігі деп қабылдасақ, әлеммен қарым-қатынасымыз өзгермек.

Түйін:

«Сәттілік культі» – бұл үлкен маркетингтік машина. Ол бізге жетіспейтін нәрсені сату үшін, алдымен бойымызда кемшілік сезімін оятады. Алайда нағыз сәттілік – таңертең жүрегің тыныш ояну, сүйікті ісіңмен айналысу және өзгелердің таңдауымен емес, өз жүрегіңнің қалауымен өмір сүру. Экрандағы әдемі кадр – бұл өмірдің өзі емес, оның тек жақсылап өңделген үзіндісі ғана. Шын өмір – сол кадрдың сыртында, қарапайым сәттерде жатыр.

ҚОҒАМДА SLOW LIVING ДЕГЕН ТҮСІНІК ПАЙДА БОЛДЫ. ОЛ – БАЯУ ӘРІ САНАЛЫ ӨМІР ҰҒЫМЫ БОЛАТЫН. «КӨБІРЕК ІСТЕ» ДЕГЕННІҢ ОРНЫНА, «МАҢЫЗДЫ НӘРСЕНІ ЖАСА» ДЕГЕН ТҮСІНІК КЕЛЕ БАСТАДЫ. МҰНЫҢ НЕГІЗГІ ИДЕЯСЫ – ӨМІР САПАСЫ, МИНИМАЛИЗМ, ДЕМАЛЫС ПЕН ЖҰМЫСТЫҢ ТЕПЕ-ТЕҢДІГІ.

лайша, «сәттілікті көрсету» мен бос даңғазалықты насихаттайтын контенттердің көрсетілімі шектеле бастады. Яғни, үлкен тазалау басталды. 2024 жылдан басталған бұл үрдістің қазір жаңа толқыны жарияланды.

Жылдар бойы миллиондаған юань тұратын Hermes сөмкелерін, Rolls-Royce пен Ferrari толы гараждарды, сауда орталығындай әуелім пәтерлерді көрсетіп жүрген блогерлер Douyin, Weibo және Xiaohongshu әлеуметтік желі платформаларынан жаппай жоғала бастады. Ең танымалдарының бірі – 4 миллионнан астам оқырманы бар, пен Ferrari толы гараждарды, сауда орталығындай әуелім пәтерлерді көрсетіп жүрген блогерлер Douyin, Weibo және Xiaohongshu әлеуметтік желі платформаларынан жаппай жоғала бастады. Ең танымалдарының бірі – 4 миллионнан астам оқырманы бар, Hongdianxing-тың парақшалары бір күнде жоқ болып кетті. Douyin әлеуметтік желісі бір аптаның ішінде мыңдаған контентті өшіріп, 4701 luxury-аккаунтты жапты. Xiaohongshu желісінде жүздеген профильді бұғаттады. Мұның бәрі «ақшаға табыну мәдениетіне қарсы күрес» болатын.

сіңген. Әлеуметтік салыстыру теориясының авторы Леон Фестингер зерттеулеріне сәйкес, күнделікті ойларымыздың шамамен 10 пайызы қандай да бір салыстырумен байланысты.

Әлеуметтік психолог Леон Фестингер бұл саланың негізін қалады. Оның тұжырымы бойынша, біз өз құндылығымызды өзгелермен салыстыру арқылы бағалаймыз: жоғары қарай – бізден табыстыра көрінетін адамдармен, төмен қарай – бізден әлсіздеу көрінетіндермен. Өзіңнен жақсырақ, табыстырақ адаммен салыстыру мотивация беруі мүмкін, бірақ көбіне көңіл-күйді түсіріп, өзіңді төмен санауға әкеледі. Жағдайы өзіңнен нашар адаммен салыстыруға келсек, бұл тәжірибе адамның өзіне деген сенімділігін арттырып, шүкіршілік сезімін ояту үшін қолданылады. Сонымен қатар «Күміс жұлдыздардың қасіреті» деген термин бар. Бұл өте танымал зерттеу. Ғалымдар Олимпиада ойындарының жеңімпаздарын зерттеді. Нәтижесінде қола жұлдыздар күміс жұлдыздарға қарағанда өздерін әлдеқайда бақыттырақ сезінгені екен. Себебі күміс жұлдыздар өзін алтын алған адаммен салыстырып, «сәл болғанда бірінші болар едім» деп өкінеді. Ал қола жұлдыздар өзін төртінші орын алып, ешқандай медальсыз қалғандармен салыстырып, қуанады.

Нейробиологтар салыстыру кезінде мида не болатынын зерттеп, қызықты мәліметке тап болған. Тәжірибеде екі қатысушыға бірдей тапсырма беріліп, оларға әртүрлі ақы төленді. Егер қатысушы көршісінен көбірек ақша алса, оның миындағы «сыяқар орталығы» айтарлықтай рахат күй кешкен. Ақшаның нақты мөлшері емес, оның басқалармен салыстырғандағы мөлшері миға көбірек ләззат

Басы 1-бетте

1973 жылы Алматыда өткен конференцияда африкалық көшбасшылардың бірінің залға қарата айтқан мына сөзі есімде қалыпты:

«Африка – бұл үлкен сұрақ белгісіне ұқсайды, ал оның нүктесі – Мадагаскар аралы. Оның болашағы – бұл қалған барлық басқа құрылықтарға бағытталған сұрақ: құндық өскен және бүтін көктемгі нөсерден кейін көктеп шыққан өскіндей бой көтерген біздерді не күтіп тұр?

Болашақ табалдырықта тұр! Ол біздің Жерімізге не әкелмек?»

Ол көп нәрсе әелді: өртелген үйлерді, қаңырап бос қалған егіс алқаптарын, қайыршылыққа ұшыраған халықты, тайпалық соғыстарды. «Бөгде» отарлаушылардың езгісінен құтылу әрі қарай заңды түрде «өз» қанаушылар тобының күшеюіне алып келді. Осылайша, біз заңды бір парадокстың куәсі болдық – егер тәуелсіздік үшін күрес адамдарды жақындастырса, ал тәуелсіздіктің өзі оларды бөлді, қоғамдағы қарама-қайшылықтарды күшейтті.

Бір кезде ортақ жауға қарсы күресте бірігіп келген бауырлас халықтар мен туыстас тайпалар біртіндеп жауға айналып, жерді бөлісе бастады, тілдерді жоюға ұмтылды, ұлттық мүдделер үшін күресті; бұл мүдделер кейде жасырын, кейде ашық түрде ұлтшылдық сипатқа ие болды. Осылайша, мәдениеттегі, саясаттағы және идеологиядағы қателік миллиондаған адам үшін қасіретті адасушылыққа айналды.

...1982 жылы мен тәуелсіздіктің 20 жылдығын мерекелеу қарсаңында гүлденіп тұрған Руандаға ұшып бардым. Онда екі негізгі тайпа – тутси мен хуту бірге өмір сүретін. Біз фильм түсірдік, тауларды араладық, көркем фермаларды, тоқшылықта өмір сүріп жатқан сөнбекшор шаруаларды таспаға түсірдік. Фильмді жергілікті билік өкілдеріне көрсеттік. Президентке ол ұнады да, бізді он жылдан кейін мерейтойға қайта келіп, жаңа фильм түсіруге шақырды: «Сол кезде сіздер Руанданы танымал қаласыздар. Ол мүлде басқа болады!»

Арада 10 жыл өткенде Руанда шынында да басқа елге айналды – онда азаматтық соғыс жүріп жатты. Геноцид. Қарапайым тілмен айтқанда – қырғын. Қанды ойран. Бір аптаның ішінде бір миллионнан астам адам қырылды. Себебі неде? Хуту тайпасынан шыққан адамдар тутсилер президент тағында тым ұзақ отырды деп есептеп, енді сол орында өздері отыратын уақыт келді деп санады. Сол жылдары бүкіл Африка үлкен аласапыран мен терең күйзелісті бастан өткерді. Тек Африка ғана емес.

Көп ұзамай біз де мұны өз басымыздан өткере бастадық.

...1986 жылы Мәскеуде Жазушылар съезі өтті. Кремль дәліздерінде әртүрлі республикалардан келген әріптестердің кездесулері болды. Біз бәріміз ел өмірінде жақсы өзгерістер болады деген үмітке едік.

Съездің соңғы күні КСРО Жазушылар одағы басқармасына кандидаттар тізімі дауыс беру арқылы бекітілді. Санақ комиссиясы құрылды. Оның төрағасы етіп мені сайлады. Барлық делегаттарға кандидаттар тізімі көрсетілген бюллетеньдер таратылды. Көпшілігі бюллетенді алған бойда бірден дауыс беру жәшігіне салды. Ал кейбіреулер залға қайтып бара жатып, тізімнен кейбір фамилияларды сызып тастап жатты.

Бір сәтте маған досым Анар Рзаев келіп, сызып тасталған фамилияларының саны

Олжас СҮЛЕЙМЕНОВ,
ЮНЕСКО қамқорлығындағы Мәдениеттерді
жақындастыру
халықаралық орталығының директоры,
Әлем халықтары Ассамблеясы Ақсақалдар
кеңесінің тең төрағасы

Адамзатты БІРІКТІРЕТІН КҮШ

«ЖЕР ӘЛЕМІНІҢ ЕЛШІСІ»

2026 жылдың 26 мамырында Алматыдағы «Қазақстан» қонақүйінің «Grand ballroom» залында (сағат 10.00-де) көрнекті қазақ ақыны, қоғам қайраткері, ойшыл Олжас Сүлейменовтің 90 жылдық мерейтойына арналған «Жер Әлемінің Елшісі» тақырыбындағы VII Халықаралық Еуразия мәдениеттерін жақындастыру форумы өтеді.

Биыл Қазақстан және әлемнің басқа да оқырмандары аты аңызға айналған ақын, ойшыл, лингвист-ғалым, «Невада-Семей» Халықаралық антиядролық қозғалысының көшбасшысының 90 жылдық мерейтойын атап өтуде. Оның әдеби және зияткерлік қызметі 1960 жылдардан бастап қазақ пен басқа да түркі халықтарының ұлттық өзіндік санасы мен тарихи субьектілігінің сапалық жаңа деңгейде қалыптасуына ықпал етті. Ал 1989 жылы «Невада-Семей» қозғалысы қазақстандық қоғамды біріктіріп, қырық жылдық ядролық сынақтардан кейін республиканың физикалық және моральдық тұрғыдан қалпына келтіру негізін қалады.

Олжас Сүлейменов бастамасымен саналы өзара тәуелділік философиясын мәдениет қайраткерлері мен ғалымдар адамзаттың мәдени мұрасының бір бөлігі ретінде қарастырады.

Оның «Тәуелділік ғасырларынан – тәуелсіздік кезеңі арқылы – саналы өзара тәуелділік дәуіріне» деген формуласы әр онжылдық сайын тарихи тұрғыдан дәлелденіп, халықаралық ұйымдардың мойындауына ие болып, ХХІ ғасырда әлемді өзгертуге және мәдениеттерді жақындатуға бағытталған іргелі идеялардың қатарына енуде.

Форумның мақсаты – Олжас Омарұлының идеялық, әдеби, ғылыми және философиялық мұрасын зерделеу және оны ұлттық әрі жаһандық деңгейде заманауи мәдени және білім беру үдерісіне енгізудің тәжірибелік іске асыру жолдарын әзірлеу.

Олжас Сүлейменовтің 90 жылдық мерейтойына арналған форумға Қазақстан, Франция, Ресей, Әзербайжан, Түркия, Қырғыз Республикасы, Тәжікстан, Өзбекстан, Қытай, АҚШ және басқа да елдердің мәдениет, ғылым, әдебиет салаларының, халықаралық ұйымдар мен мемлекеттік мекемелердің танымал тұлғалары қатысады.

Іс-шараны Болат Өтемұратов қоры, Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігіне қарасты ЮНЕСКО қамқорлығындағы Халықаралық мәдениеттерді жақындастыру орталығы мен форум серіктестері ұйымдастырып отыр.

ЖАСЫЛ ЖЕЛЕК КӨМКЕРГЕН ЕЛОРДА

Елорданың сәулеттік шежіресі мен заманауи даму стратегиясы соны белеске көтерілді. Биылғы абаттандыру жобалары Астананың урбанистік келбетіне жаңа тыныс беріп, қала орталығы мен шеткі аудандардағы демалыс аймақтарының деңгейін біртұтас сапалық стандартқа ұластырды. Адам игілігіне басымдық беретін жаңа қала құрылысы парадигмасы аясында жаяу жүргіншілерге жайлы жолдар мен кедергісіз инклюзивті орта қалыптастыру жұмыстары жүйелі сипат алып отыр. Әлемдік мегаполистердің озық тәжірибесі мен жергілікті ландшафтың өзіндік ерекшелігі ұштасқан бұл трансформация елорданы қолайлы ортаның жаңа символына айналдырды.

Бас қаланың 2035 жылға дейінгі жаңа Бас жоспары бойынша 750-ге жуық аула мен қоғамдық кеңістік абаттандырылады. Биыл шаһарда жаңа саябақтар, жаяу жүргіншілер аймақтары мен демалыс орындары ашылып, негізгі көшелер мен жағалауларды жаңғырту жұмыстары өз жалғасын табауда. Ауқымды

көгалдандыру жұмыстары да басталып кетті. Биыл шамамен 173 қоғамдық және аула аумағын абаттандыру, сондай-ақ 1,1 миллионнан астам жасыл желек (көшеттер, бұталар, гүлдер, ағаштар) отырғызу жоспарланып отыр.

Қаладағы ең ірі нысандардың бірі «Мыңжылдық» аллеясындағы жұмыстың бірінші кезеңі басталды. Қала тұрғындары мен қонақтары демалатын көліксіз кеңістіктің ұзындығы 4 шақырымнан асады. Қалалық ортаны дамытуға бағытталған жоба бір мезгілде екі жерде – Қ.Қуанышбаев атындағы Қазақ ұлттық музыкалық-драма театрының маңында және «Нұрлы жол» вокзалының жанында басталды. Жоба аясында вокзал маңындағы саябақ та абаттандырылады. Бұл – серуендеуге, демалуға және қала өміріне арналған жаңа жасыл кеңістік. Сонымен қатар қаланың алғашқы әсерін қалыптастыратын теміржол вокзалы маңындағы парк жобасын іске асыру жоспарлануда.

Аллея алдағы жылдары қаланың қоғамдық кеңістік жүйесінің бір бөлігіне айналмақ. Мұнда көгалдандыруға, жаяу жүргіншілерге ыңғайлы маршруттар ұйымдастыруға және заманауи қалалық ортаны қалыптастыруға ерекше көңіл бөлінеді. Абаттандыру жұмыстары кезең-кезеңімен жүргізілмек, аллеяның жекелеген учаскелері біртіндеп өзара түйісіп, тұтас кеңістікке айналады. Жоспар бойынша «Мыңжылдық» аллеясы елорданың Сулы-жасыл желекті бульвардың жалғасы ретінде үлкен әрі жайлы жасыл саябаққа айналуға тиіс.

Сондай-ақ жақында тұрғындар мен қала қонақтарына арналған заманауи демалыс

аймағы Samal Park ашылды. Әл-Фараби даңғылы, Керей мен Жәнібек хандар көшесі және Бұқар Жырау көшелерінің арасында орналасқан бұл саябақ қысқа уақыт ішінде көпшіліктің көңілінен шығып үлгерді.

Жаңа парк өзге демалыс орындарынан ерекше. Тек серуендеуге арналған жолдар ғана емес, мұндағы инфрақұрылым әртүрлі жастағы тұрғындарға ыңғайланып жасалған. Келушілерге барлық қолайлы мүмкіндік қарастырылған. Саябақ аумағында тынығу аймақтары мен орындықтар, жаяу серуендеуге арналған кең жолақтар, шағын көпішк пен көпірлер орналасқан. Балалар ойын алаңының бірнеше түрі бар, көлеңке беретін жасыл желек пен ағаштар егілген.

Сонымен қатар футбол, баскетбол, теннис алаңдары мен workout аймақтары қарастырылған. Қыс мезгілінде кейбір аумақтарды мұз айдынына айналдыру жоспарланған.

Samal Park саябағында әсіресе кішкентай баласы бар ата-аналарға ерекше қолайлы жағдай жасалған. Мұндағы жаяу жүргінші жолдары тегіс әрі кең болғандықтан, балалар арбасымен еркін жүруге болады.

пұлтты құрылымы біз үшін құтқарушы фактор екенін түсіну қажет. Тіпті, қазақ халқының бірлігін нығайту үшін де, мемлекет ішіндегі басқа этностармен саналы өзара тәуелділік мәдениетін үнемі қалыптастырып отыруымыз керек. Жаңа Конституцияда айтылғандай – «Қазақстанның біртұтас халқын» қалыптастыру қажет. Мұнымен ЮНЕСКО қамқорлығындағы біздің Мәдениеттерді жақындату орталығымыз бірнеше жылдан бері айналысып келеді.

Өзара тәуелділік – өте айқын, табиғи әрі бейбітшіл сөз. Әр адам бір-біріне өзара тәуелді. Бүкіл өмір осы қағидаға негізделген.

Сонда ғана халықтар соңы өлімге апарар бөлінуді тоқтатады.

Көпұлттылық – бұл өзара тәуелділікке апарар бір қадам ғана. Кез келген халықтық бағдарламада, ол ұлттық болсын немесе көпұлтты болсын, өзара тәуелділік көрініс табуы қажет.

Өзара тәуелділік – бізді ажырататын емес, біріктіретін күш. Бұл жаңалық баршаға ортақ. Бұл – бәрімізді тәрбиелеп, әрекет етуі тиіс өмірдің табиғи заңының ашылуы.

Мен өз Қазақстаныма осындай болашақты тілеймін.

Бұл – менің бүгінгі бүкіл адамзатқа үндеуім.

да жүзеге асырылып жатыр. Мәселен, Кенесары көшесінің ұзындығы 1,25 шақырым болатын аумағы абаттандырылады, ал Қ.Мұңайтпасов атындағы стадион алдындағы жаңа аллея демалыс орны бар заманауи қоғамдық кеңістікке айналады. Момышұлы даңғылындағы ұзындығы 1,5 шақырым болатын аумақта жаяу жүргіншілер жолы салынып, көгалдандыру және заманауи абаттандыру жүргізілмек.

Қалада Есіл өзенінің бойында үздіксіз жаяу жүру маршрутын қалыптастыру жалғасуда. Биыл жазда Ақбұлақ каналы арқылы жаңа көпір ашу жоспарланып отыр. Ол триатлон саябағының жағалауын Ататүрік саябағымен байланыстырады.

Жұмыс қаланың ірі жасыл аймақтарында да жалғасады. Президенттік саябақ, Бейбітшілік және келісім паркі (жаңа Конгресс орталығына екінші кезек), «Қалалық романс» саябағы (екінші кезек), сондай-ақ «Кіші Талдықөл» эко-паркін құру басталады, онда экожүйені сақтауға ерекше назар аударылады.

Абаттандыру жұмысы қаланың барлық ауданында жүргізіліп жатыр. Жобалар орталықты ғана емес, елорданың тұрғын аудандарын да қамтиды. Атап айтсақ, Байқоңыр ауданындағы «Тұлпар» сауда үйі жаныудағы саябақ, №119 мектептің жанындағы жаңа алаңдар, Пушкин көшесін абаттандыру жұмыстары жалғасуда. Алматы ауданы бойынша Сәтбаев көшесі мен Момышұлы даңғылының қиылысындағы жаңа алаңды, Момышұлы даңғылы мен Құдайбердіұлы көшесін жаңарту қолға алынып отыр. Сарайшық ауданындағы Қошқарбаев даңғылында да абаттандыру жұмыстары жүргізіледі.

Бүгінгі Астана эстетикалық тартымдылық пен экологиялық тұрақтылық үйлесім тапқан сәнді қалаға айналып келеді. Жүйелі абаттандыру жұмысы келер жылы да жалғасын тауып, қаланың рекреациялық әлеуетін толыққанды ашуға және қалалық ортаның біртұтас экожүйесін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

ДОП ОЙНАҒАН...

жазсар

(Қалам мен қайрат)

Қаламгердің көбісі футбол ойнағанды теріс көрмейді-ау. Тіпті, солардың қай-қайсысы да жазу-сызумен әуестенбей тұрғанда-ақ өкпесі өшкенше ала доп құғаны анық. Жан алысып, жан беріскен әлемдік футбол додаларында бүкіл журналист жер-жерде жанкүйер болып отырады. Осы тұстағы әңгімелерінің бәрі соның төңірегінде болады. Жалпы, жазушы атаулының ішінде бұл ойынға қатты құмартқандары жетіп артылады. Баяғыда басқа-басқа, ұлы Мұхан, Мұхтар Әуезовтің өзі өрімдей жас кезінде Семейде құрылған «Ярыш» футбол командасының құрамында доп тепкен. Сөйтіп, бас қаламгеріміз біздің бас футболшымыз да бола білген. Қазақ поэзиясының сардары Әбділда Тәжібаев жанығып доп қумаса да, жанкүйерліктің шырайын шығарған. Күллі жұрт жолына

қараған «Қайраттың» қанаты қайырылған сайын қиналып-қапаланып, жауар бұлттай түнеріп жыр жазып отырар еді:

*«Қайратым» деп мен жырмін
Қайрат қылмай сен жүрсің,
Ұтып қайтар деп жырмін,
Сен ұтылып кет жүрсің,*

*Ұят қайда, ар қайда?
Мен ұялам сен үшін.
Шынымен-ақ болмай ма
Мен қуанар жеңісің?*

«Қайраттың» әр ойынын төрінде тұрған теледидардан емес, стадионда сарылып отырып көретін, жеңсе сүйінетін, жеңілсе күйінетін көрнекті тілші-ғалым, академик Шора Сарыбаев пен әйгілі ақын Тұманбай Молдағалиевтің жанкүйерлігі Әбділда абыздан бір мысқалдай да кем бола қойған жоқ. Ал әуелден Пелемен пікірлесіп, Платинимен пәтуаласқан атакты спорт қаламгерлері Сейдахмет Бердіқұлов пен Несіп Жүнісбаев футбол алаңында кәсіби ойыншыдай ойқастанп жүретін. Кейін жұрфакты бітірсе де, еліміздің белді командаларының құрамында ойнап, кәнігі футболшы ретінде нәпақасын тауып, айлығын айырған Гений Төлегенов деген

керемет спортшы болды. Бергінде Мақсат Тәж-Мұрат, Ермек Тұрсынов, Срайыл Смайыл, Ғалымжан Меңдешов сынды журналист жігіттер біразға дейін үлкенді-кішілі футбол алаңдарында тер төкті. Азаннан кешке дейін доп қуып, алаөкпе болмаса да, қазақ қаламгерлері футболды жырлаудай-ақ жырлады. Мәселен, қазақ прозасының хас шебері Тәкен Әлімқұловтың өзі ойын десе делебесі қозып,

қиыннан қиыстырып өлең өріп, сол туындысын талай жыл тұрақ тапқан Мәскеуінің «Спартак» командасына арнапты:

*Қашады топ тұлжидей бейне,
Аңшылар құған айнала жүйткіп.
Ормандай күзгі сирейді кейде,
Қалыңдап тобыр құйындай үйтқып.*

*Тартқанмын көкпар, салғанмын салым,
Қаным сіңген қызу бір от бар.
Тулайды жүрек, қызады қаным,
Ғалымжан алып қашқанда көкпар.*

Парасатты прозаик, сырбаз суреткердің футбол командасына арнаған өлеңі жарыстың жарнамасынан гөрі қазақтың қоңыр даласының сырлы сипаттамасына көбірек ұқсайды. Сонымен қатар әншейінде футбол-сұтболыңмен онша шаруасы жоқ Фариза Оңғарсынова да шабытын шақырып, бұл тақырыпқа қалам тербеген көрінеді. Дәлірек айтқанда, тәжіктің ақын қызы Гүлрухсор Сафиеваның бір белгілі балладасын қазақша сөйлеткен:

*Айқай-шу біздің көшеде,
шатқылап жүрген балалар.
Доп құмай бала өсе ме,
қара тер бәрі, қарап ал.*

*Алардай мұннан керегін
үлкен де келген, кіші де.
Сиқыр гой футбол дегенің
бермейді маза кісіге.*

Міне, қай футболтанушыңнан кем менің Фариза апам?! Өлең өрнегі келісті. Ойынның сипаты ғаламат. Жырлау динамикасы жеткілікті. Бала психологиясы көрініп тұр. Додаға еріксіз еліктіреді. Осыдан кейін оны өмірі стадионға жолап көрмеген адам деп қалай айтасың?! Ойнайсың Фариза апаммен!

Қазақшаға кім аударғаны есімде қалмапты, Евгений Евтушенконың мынадай бір өлең жолдары болушы еді:

*Шайқасқа еркін кіретін,
Шағымыз кейін қалды-ау, ә?
Доп әкеп беріп жүретін,
Дәу жігіт қазір сары бала!*

Сол айтқандай, үрпек бас сары балалардан қалыспай, қалам ұстаған қара балалар да үнемі доп қуудан жалыққан емес. Фототілші Шүкір Шахай мына суреттерді журналистердің футбол додасынан түсіріпті. Өз кәсібіне жетік танымал бірталай жігіттерді көріп отырып, «Доп ойнаған – тозар» дегеннің орнына «Доп ойнаған... жазар» деген келеді екен...

Бауыржан ОМАРҰЛЫ

МАКАОДА «БІРЛІК» АНСАМБЛІ ӨНЕР КӨРСЕТТІ

Қытай Халық Республикасының Макао қаласында 36-шы Макао өнер фестивалінің салтанатты ашылу рәсімі өтті. Бұл туралы Мәдениет және ақпарат министрлігі хабарлады.

Фестивальдің ашылуы аясында Макао мәдени орталығында «Бірлік» мемлекеттік би ансамблі жергілікті шығармашылық ұжыммен бірге «Жібек жолындағы лотос – қозғалыстағы дәстүр» тақырыбындағы концерттік бағдарламаны ұсынды. Іс-шара Қазақстан мен Қытай мәдениетінің тоғыспалы жылы аясында ұйымдастырылды.

Концертке Макао мәдениет істері бюросының президенті Леонг Бай Ман, ҚХР-дың Макао арнайы әкімшілік ауданындағы Орталық халық үкіметі өкілдігінің насихат, мәдениет және спорт істері департаменті директорының орынбасары Бай Бин, ҚХР Сыртқы істер министрлігінің Макаодағы комиссары кеңсесінің ақпарат және қоғамдық дипломатия департаментінің кеңесшісі әрі директоры Гао Юань, TDM – Teledifusão de Macau, S.A. атқарушы комитетінің

төрағасы Ло Сон Ман және MGM компаниясының корпоративтік коммуникациялар жөніндегі директоры Серена Чин, сондай-ақ қала тұрғындары мен қонақтары қатысты.

Концерт барысында «Бірлік» ансамблі қазақ би өнерінің бояуын заманауи сахна мәнерімен ұштастырған қойылымдарымен көрермен ықыласына бөленді.

Фестиваль аясында «Бірлік» мемлекеттік би ансамблі Макао қаласының саябақтары мен аллеяларын қоса алғанда, төрт ашық алаңда өнер көрсетті. Қала тұрғындары мен қонақтарға қазақтың ұлттық билерімен қатар, Қазақстанда тұратын түрлі этнос өкілдерінің билері де ұсынылды.

Быыл 36-рет өтіп отырған Макао өнер фестивалі 27 маусымға дейін жалғасады.

«ГҮЛЖЕМАЛ»: КЕК ПЕН МАХАББАТ ТОҒЫСҚАН ХИКАЯ

«Гүлжемал» – көрерменді алғашқы минуттардан-ақ баурап әкететін әсерлі драма. Серил балалық шағында ауыр психологиялық соққы алған жігіттің тағдырын баяндайды. Басты кейіпкер – Гүлжемал. Оның рөлін түріктің танымал актері Мурат Юналмыш сомдайды.

Оқиға желісі бойынша бала Гүлжемал отбасын тастап кеткен анасына өштесіп өседі. Жылдар бойы жүрегінде жиналған ашу мен ыза оны қатігез, ешкімге аяушылық танытпайтын адамға айналдырады.

Есейіп, табысқа жеткен Гүлжемал туған қаласына оралып, өткенмен есеп айырысуды көздейді. Мақсаты – өзін тастап кеткен анасының өмірін тас-талқан ету. Туып-өскен өлкеде жаңа адамдармен танысады. Ішінде серік болар дос та, өміріне қауіп төндіретін душпандар да болады. Ең бастысы, ол өмірлік махаббатын кездестіреді. Іңкәр сезім оның

ішкі жан дүниесін төңкеріп, бұрынғы ұстанымдарынан бас тартуға итермелейді.

Серил Түркияның көрікті жерлерінің бірі Бурса қаласында түсірілген. Тарихи орындар мен ерекше атмосфера туындының көркемдігін арттыра түседі. Әрбір эпизод көрерменді кейіпкерлердің ішкі қайшылығына, таңдаулары мен тағдыр тәлкегіне терең үңілуге шақырады.

Тосынсыйға толы, тартысқа бай «Гүлжемал» телехикаясын 15 мамырдан бастап күн сайын сағат 21.00-де «Астана» арнасынан тамашалаңыздар!

Меншік иесі –
«Айқын-Литер» ЖШС

Директор –
Талғат ЕШЕНҰЛЫ

Бас редактор
Бауыржан БАБАЖАНҰЛЫ

Бас редактордың орынбасары
Тоқтарәлі ТАҢЖАРЫҚ

ЖУРНАЛИСТЕР:
Арайлым ЖОЛДАСБЕКҚЫЗЫ,
Әлия ТІЛЕУЖАНҚЫЗЫ,
Наурызбек САРША,
Ділда УӘЛИБЕК,
Ахмет ӨМІРЗАҚ
(Алматы қаласы)

ТЕХНИКАЛЫҚ БӨЛІМ:
Елдар ҚАБА
(беттеуші-дизайнер)

Корректор:
Саягүл САПАРҚЫЗЫ

Нөмірдің кезекшісі:
Наурызбек САРША

• Астана қ. «Медиа-холдинг»
«ERNUR» ЖШС Сипеті көшесі 30,
тел.: 8(7172) 99-77-77
• Тапсырыс №10200. Таралымы 5762 Көлемі 4 б. т.

Бағасы келісім бойынша

Мекенжайымыз: 010000. Астана қаласы, Д.Қонаев көшесі 12/1

Редакция телефоны – 8(7172) 72-95-39
ЖАРНАМА БӨЛІМІ:
8(701) 675-42-14, 8(7172) 72-95-31
reklama.liter@gmail.com
ЖАЗЫЛУ ЖӘНЕ ТАРАТУ БӨЛІМІ:
8(771) 804-61-32, 8(7172) 72-95-39
podpiska.alt@gmail.com

- Мақала авторының пікірі редакция көзқарасын білдірмейді
- Оқырман хаттарына жауап қайтарылмайды
- © «Түркістанда» жарияланған материалдарды сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.
- Суреттердің сапасына редакция жауап береді
- © Мақалалар коммерциялық негізде басылды
- Жарнамалар мазмұнына редакция жауап бермейді

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Газет «Түркістан» газетінің компьютер орталығында теріліп, беттелді

Газет ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі, Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, қайта есепке қою туралы №КЗ2009У00019166 куәлігі 08.01.2020 жылы берілген.

Индекс: Жеке жазылушылар үшін – 65413, мекемелер мен ұйымдар үшін – 15413.